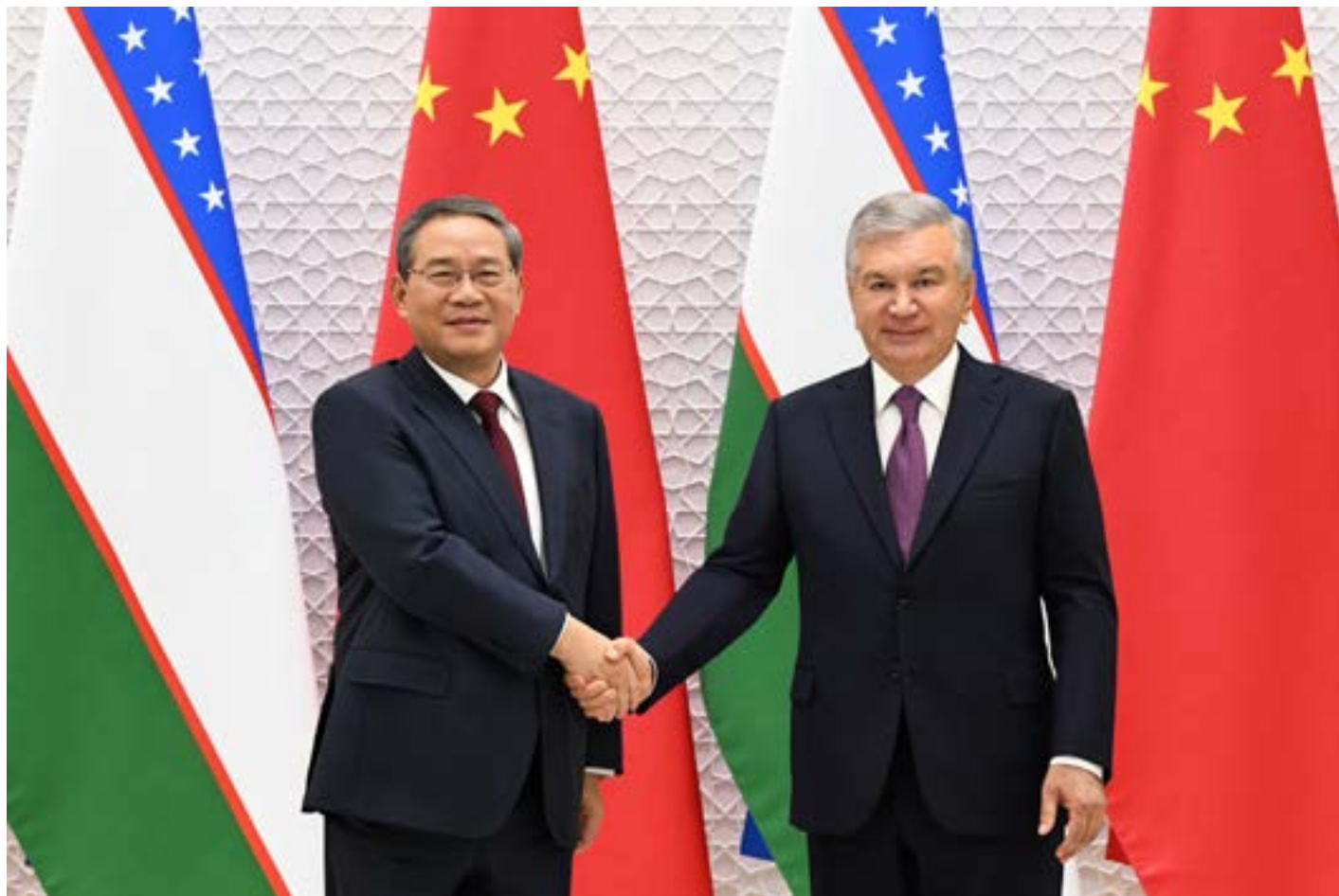

ЎЗБЕКИСТОН — ХИТОЙ ЎРТАСИДАГИ СТРАТЕГИК ШЕРИКЛИК МУНОСАБАТЛАРИ ҲАР ТОМОНЛАМА МУСТАҲКАМЛАНАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 17 октябрь куни Хитой Халқ Республикаси Давлат кенгаши Бош вазири Ли Цян бошчилигидаги делегацияни қабул қилди.

Учрашув аввалида юқори мартабали меҳмон давлатимиз раҳбарига Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг самимий саломи ва энг эзгу тилакларини етказди.

Икки мамлакат ўртасидаги янги даврнинг барча шароитларида ҳар томонлама стратегик шериклик муносабатларини

янада мустаҳкамлаш масалалари кўриб чиқилди.

Ўзбекистон ва Хитой етакчиларининг жорий йил август ойида Бишкек шаҳрида бўлиб ўтган учрашувда эришилган келишувларни амалга ошириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Парламентлар, ҳукуматлар, ташқи

сиёсий ва соҳавий идоралар, ҳудудлар ҳамда ишбилармон доиралар даражасида фаол алоқалар йўлга қўйилгани мамнуният билан қайд этилди.

Ўзбекистоннинг “уч ёвуз куч”га қарши курашиш ва “Ягона Хитой” сиёсати борасидаги позицияси ўзгармас экани тасдиқланди.

Товар айирбошлаш ҳажми барқарор ўсиб бормоқда. Қатъий келишувларга асосланган лойиҳалар портфели қарийб 60 миллиард долларга етди, 6 мингдан зиёд қўшма корхона ташкил этилди. Хитойлик сайёҳлар сони ортиб бормоқда. Камбағалликни қисқартириш соҳасида тажриба алмашиш фаол давом этмоқда.

“Яшил” энергетика, кимё саноати, геология, автомобилсозлик, металлургия, қишлоқ хўжалиги, инфратузилмани модернизация қилиш, тинч атом, рақамли технологиялар, сунъий интеллект, ускуна ишлаб чиқариш ва робототехника соҳаларида ҳамкорликни кенгайтириш муҳимлиги таъкидланди.

“Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон” стратегик темир йўли қурилиши жадал суръатларда давом этмоқда. Унинг ишга туширилиши минтақада савдонини ривожлантириш ва транспорт жиҳатидан боғлиқлиқни мустаҳкамлашга янада кучли суръат бағишлаши таъкидланди.

Музокара чоғида туризм, маданият ва таълим соҳаларидаги алмашинувларни кенгайтириш масалаларига алоҳида ургу берилди. Бу борадаги ҳамкорлик кўламини янада кенгайтириш мақсадида икки мамлакат шаҳарлари ўртасидаги авиақатновлар сонини кўпайтириш режалари муҳокама қилинди.

Яқин кунларда Хитойда Ўзбекистон маданияти кунлари ўтказилади, икки мамлакат ҳудудида маданият марказлари очилади.

Томонлар ШХТ, “Марказий Осиё — Хитой” формати ва бошқа тузилмалар доирасидаги ҳамкорликнинг долзарб масалаларини ҳам кўриб чиқдилар.

ЎЗА

ОСИЁ ФУТБОЛ КОНФЕДЕРАЦИЯСИ БИЛАН САМАРАЛИ ҲАМКОРЛИК ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Осиё футбол конфедерацияси президенти Шайх Салмон бин Иброҳим Ал Халифани қабул қилди.

Мамлакатимизнинг мазкур нуфузли спорт ташкилоти билан самарали ҳамкорлигини янада ривожлантириш масалалари кўриб чиқилди.

Шайх Салмон бин Иброҳим Ал Халифа юртимизда ҳаваскор ва профессионал футболни қўллаб-қувватлаш, замонвий инфратузилма ва ўқитиш базасини барпо этиш борасида амалга оширилаётган кенг кўламли ишларни юқори баҳолади.

Футбол академияларини биргаликда ривожлантириш ҳамда “Ҳар бир маҳаллада

футбол майдончаси” дастури доирасида ёшларни футболга кенг жалб этишга қаратилган лойиҳаларни илгари суриш муҳимлиги таъкидланди.

Йирик футбол тадбирлари, жумладан, аёллар ва ўсмирлар ўртасидаги чемпионатларни ташкил этиш ва ўтказиш, спортчилар ҳамда мураббийлар таркибини тайёрлашда услубий ёрдам кўрсатиш, истеъдодли футболчиларни саралаш каби йўналишларда амалий ҳамкорликни кенгайтиришга келишиб олинди.

ЎЗА

БИРДАМЛИК ВА ИШОНЧ — БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ ОМИЛИ

Бугун Марказий Осиё нафақат жўғрофий жиҳатдан, балки иқтисодий, транспорт-логистика, энергетика, технология ва гуманитар нуқтаи назардан ҳам тобора яхлит ҳамкорлик маконига айланиб бормоқда. Кейинги йилларда минтақа давлатлари ўртасида ўзаро ишонч ва яхши қўшничилик муҳити мустаҳкамлиниши бу жараёнга янги мазмун берди.

Айниқса, Марказий Осиё давлатлари раҳбарлари Маслаҳат учрашувлари сўнгги йилларда ўзаро ишонч ва очиқ мулоқотнинг самарали платформасига айланди. Ушбу формат мураккаб институционал тузилмаларни яратилган кўра, мустақил ва суверен давлатларнинг ўзаро ҳурмат, ишонч ва прагматизм асосида амалий ҳамкорлигига таянади.

Президентимизнинг Марказий Осиё давлатлари ва Озарбайжон раҳбарларининг саккизинчи Маслаҳат учрашувидан

ги нутқи минтақавий ҳамкорликни янги босқичга олиб чиқиш, ўзаро манфаатли шерикликни янада мустаҳкамлашга қаратилган муҳим сиёсий ва стратегик дастур сифатида алоҳида аҳамият касб этади. Айниқса, давлатимиз раҳбарининг Маслаҳат учрашувлари фаолиятини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш ташаббуси эътиборга лойиқ.

► Давоми 2-бетда

ХАВФСИЗЛИК ВА ҲАМКОРЛИК — ҲАЁТИЙ ЗАРУРАТ

Тинчликнинг қадрини уни йўқотиш хавфи туғилганда, ишончнинг аҳамиятини эса у сусайганда чуқурроқ англаймиз. Бугун бир ҳудуддаги тўқнашув глобал бозорда озиқ-овқат ва энергия нархларини ошириб, узоқ-яқиндаги миллионлаб инсонларнинг кундалик турмуш тарзига тўғридан тўғри таъсир кўрсатаётганига гувоҳ бўлмоқдамиз.

Шу боис, хавфсизликни фақат давлат чегараларини ҳимоя қилиш ёки ҳарбий таҳдидларни бартараф этиш билан боғлаб бўлмайди. У, аввало, инсонларнинг осойишта яшashi, эркин меҳнат қилиши, фарзандларига сифатли таълим бериши каби зарур шароитларни қамраб олади. Озарбайжонда бўлиб ўтган Осиёда ҳамкорлик ва ишонч чоралари бўйича кенгашининг еттинчи саммитида Президентимиз илгари сурган ташаббуслар ана шу ҳаётини эҳтиёжлар билан уйғунлиги жиҳатидан алоҳида аҳамиятга эга.

Осиё — улкан иқтисодий салоҳият, бой маданий мерос ва катта интеллектуал имкониятларга эга қитъа. Бироқ бугун кучаяётган геосиёсий рақобат, қуролли зиддиятлар, глобал сув танқислиги, иқлим инқирози ва рақамли тафовутлар ушбу салоҳиятни рўёбга чиқариш йўлида жиддий синовларни юзага келтирмоқда. Минтақанинг бир нуқтасидаги беқарорлик бошқа

ҳудудлардаги иқтисодий ривожланиш суръатига ҳам бевосита даҳл қилади. Шу боис, бугун давлатлар зиммасига тинчликни мустаҳкамлаш, таҳдидларни бартараф этиш ва халқларнинг осойишта ҳаётини таъминлайдиган шериклик муносабатларини шакллантириш масъулияти тушмоқда. Давлатимиз раҳбарининг нутқидаги асосий гоя ҳам шунда намоён бўлади: мураккаб муаммоларни мулоқот, ўзаро ҳурмат ва биргаликдаги амалий ҳаракатлар орқали ҳал этиш мумкин.

Ҳар қандай низоининг энг оғир асорати, аввало, оддий инсонлар тақдирида акс этади. Вайрон бўлган шаҳарларни қайта тиклаш, издан чиққан иқтисодиётни соғломлаштириш мумкинлиги, аммо халқлар ўртасидаги низоини тиклаш учун баъзан унлаб йиллар ҳам камлик қилади.

► Давоми 2-бетда

ХАЛҚАРО ЭЪТИРОФ ВА ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВ

Шу йил 6 октябрь куни БМТнинг Озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилоти Бош директори Цюй Дунъюй Президентимизга ФАОнинг энг юксак мукофоти — “Agricola” медалини топширди. Бу воқеани навбатдаги халқаро мукофот сифатида қабул қилиш масаланинг мазмунини торайтириб қўяди. 1977 йили таъсис этилган ушбу медаль очликка барҳам бериш, озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш ва қишлоқ тараққиётига амалий ҳисса қўшган давлат ҳамда жамоат арбобларига берилади.

Турли йилларда ушбу юксак мукофот жаҳоннинг таниқли давлат арбобларига топширилган. Унинг сўнгги йиллардаги соҳиблари қаторида Хиндистон Бош вазири Нарендра Моди, Миср Президенти Абдулфаттоҳ ас-Сиси ва Йордания подшоҳи Абдулла II бор. Уларнинг ҳар бири озиқ-овқат хавфсизлигини мустаҳкамлаш, агроозиқ-овқат тизимларини янгиллаш, фермерлар фаровонлигини ошириш ҳамда минтақавий ва халқаро ҳамкорликни ривожлантиришга қўшган ҳиссаси учун ушбу эътирофга сазовор бўлган.

Медалнинг олд томонида тақдирланган шахснинг номи ва қиёфаси, орқа томонида эса ҳаётини тамойили акс этади. Шунингдек, медалга “Бор куч-гайратимиз, билим ва салоҳиятимизни халқимизнинг бахт-саодати йўлида бағишлаш улкан шарафдир” деган сўзлар битилган.

Бу ибора сўнгги йилларда аграр соҳадаги ислохотларнинг мазмунига жуда мос келади. Чунки ер, сув, илм ва давлат бошқарувидаги ҳар бир ўзгариш охири-оқибат одамнинг дастурхони, даромади ва эртанги кунга ишончида кўриниши керак.

Эътирофнинг асоси

ФАО Бош директори Цюй Дунъюй медални шахсан топширар экан, Президентимиз билан бир стол атрофида кечган очиқ мулоқотда “Сиз ҳақиқий етакчисиз, жаҳон етакчисиз ва энг муҳими, тинчликпарварсиз”, дея таъкидлади.

У ФАОнинг махсус таҳлил гуруҳи Ўзбекистон раҳбарининг фаолияти, ислохотлари ва уларнинг натижаларини узоқ вақт ўрганиб, шундан кейингина ушбу хулосага келганини айтди. Демак, қарор бир кунлик таассурот ёки маросим муносабати натижаси эмас. У узоқ муддатли кузатув, таққослаш ва аниқ натижаларга таянган халқаро баҳодир.

Мулоқот чоғида Президентимиз қишлоқ хўжалигининг асосий мезони бозор эканини таъкидлади. Озиқ-овқат маҳсулотларининг бозордаги нархи аҳоли турмушига ва инфляция даражасига бевосита таъсир қилади.

Давлатимиз раҳбари таъбири билан айтганда, инфляция бойлардан кўра кам таъминланган аҳоли елкасига оғир тушадиган катта босимдир. Шунинг учун бу масала кун тартибининг устувор вазифаси эканини алоҳида таъкидлар экан, Президентимиз ҳар тонг ишни бозорлардаги озиқ-овқат нархини текширишдан бошлашини айтди. Бош вазир бўлиб ишлаган даврида ҳам шу тартибга амал қилган ва халқ учун етарли озиқ-овқат етиштиришни устувор вазифа деб билган.

► Давоми 3-бетда

БИРДАМЛИК ВА ИШОНЧ – БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ ОМИЛИ

► Бошланиши 1-бетда

Бу, аввало, эришилган келишувлар барқарорлигини таъминлайди. Яъни ҳамкорлик учрашувлар доирасида қолиб кетмай, вазирликлар, идоралар, ҳудудлар ва бизнес субъектлари иштирокида изчил давом эттирилади. Энг муҳими, бунда ҳужжатлар сони эмас, уларнинг ижроси ва натижадорлиги устувор вазифа сифатида белгиланмоқда.

Давлатимиз раҳбари томонидан илгари сурилган энг муҳим ғоялардан яна бири минтақа мамлакатларининг иқтисодий имкониятларини ягона ишлаб чиқариш занжирларига бирлаштиришдир. Замонавий иқтисодиётда мамлакатларнинг устунлиги кўп жиҳатдан қиймат занжирларида қай даражада иштирок этётгани билан белгиланади. Шу маънода, таклиф этилган “Олти иқтисодиёт — битта маҳсулот” формуласи жуда муҳим иқтисодий аҳамиятга эга. Бир давлат хомашё, иккинчиси бутловчи қисмлар, учинчиси технология, тўртинчиси логистика, яна бири тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришда иштирок этиши мумкин. Натижада бир неча мамлакат

корхоналари ягона технологик занжирнинг узвий бўғинига айланади.

Бунинг афзаллиги шундаки, ишлаб чиқариш ҳажми ошади, янги корхоналар ва иш ўринлари яратилади, экспорт географияси кенгайиб, маҳаллийлаштириш даражаси ортади ва минтақанинг глобал бозордаги рақобатбардошлиги кучаяди.

2035 йилгача мўлжалланган Савдо-иқтисодий ҳамкорлик бўйича кенг қамровли минтақавий дастур ҳам айнан шу мақсадга хизмат қилади. Ушбу ҳужжат савдо тўқисларини босқичма-босқич бартарфак этиш, саноат кооперациясини кенгайтириш ва қўшма инвестиция лойиҳаларини кенгайтириш учун амалий воситага айланади.

Шунингдек, қўшма инвестиция лойиҳаларини молиявий-техник қўллаб-қувватлаш бўйича махсус платформа яратилиши муҳим аҳамиятга эга. Чунки йирик лойиҳалар фақат капитал эмас, балки

пухта экспертиза, техник тайёргарлик ва самарали молиявий механизмларни ҳам талаб қилади.

Марказий Осиёнинг географик жойлашуви уни Евроосиёдаги муҳим транспорт-логистика марказларидан бирига айлантириш учун улкан имконият яратади. Бироқ унинг учун фақат автомобиль ва темир йўллар қуришнинг ўзи кифоя эмас.

Муҳими, уларни ягона тизим сифатида ишлайдиган транспорт-логистика тармоғига бирлаштириш. Шу боис, транспорт инфратузилмаси билан бир қаторда янги йўлақлар бўйлаб ишлаб чиқариш, логистика, хизмат кўрсатиш объектлари ва саноат зоналарини ташкил этиш ғояси, айниқса, муҳимдир.

Бундай ёндашув транспорт йўлини оддий транзит инфратузилмасидан иқтисодий ўсиш коридорига айлантиради. Бу

ривожлантириш ва энергетика йўлақларини мувофиқлаштириш имконини беради. Унинг истиқболдаги энг катта афзаллиги энергия таъминоти барқарорлигини кучайтириш, “яшил” энергетика улушини ошириш ва саноатнинг энергияга талабини узоқ мuddатли асосда қондиришдир.

Марказий Осиё учун сув энди фақат экологик ёки қишлоқ хўжалиги масаласи эмас. У иқтисодий тараққиёт, озиқ-овқат хавфсизлиги ва аҳоли фаровонлиги билан беvosита боғлиқ стратегик масаладир.

Иқлим ўзгариши, аҳоли сони ортиши ва иқтисодиёт тармоқларининг сувга эҳтиёжи ошиб бораётган шароитда сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш минтақавий ҳамкорликнинг энг муҳим йўналишларидан бирига айланмоқда. Замонавий рақамли мониторинг, ирригация тармоқларини модернизациялаш ва сув

Севара УБАЙДУЛЛОЕВА,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутати

марказларини ўзаро боғлаш орқали ҳисоблаш қувватларидан самаралироқ фойдаланиш, рақамли маҳсулотлар яратиш ва сунъий интеллект бўйича йирик лойиҳаларни амалга оширишга кенг йўл очилади.

Бироқ технологиянинг ўзи етарли эмас. Уни яратадиган ва бошқарадиган инсон капитали керак. Шунинг учун қўшма кадрлар тайёрлаш дастурлари, илмий тадқиқотларни қўллаб-қувватлаш ва технологик тадбиркорлик учун янги имкониятлар яратиш таклифлари бир-бирини тўлдирувчи муҳим чоралардир.

Ушбу ташаббусларнинг барчасини бир нуқтада бирлаштирадиган асосий омил — инсон капитали. Минтақада ёшлар салмоғи юқорилиги улкан имкониятдир. Демографик салоҳият сифатли таълим, замонавий касблар ва меҳнат бозори талабларига мос компетенциялар билан уйғунлаштирилгандагина иқтисодий устунликка айланади. Шу боис, талаб юқори касблар ва компетенцияларнинг минтақавий атласини ишлаб чиқиш ташаббуси устувор аҳамиятга эга.

Ушбу механизм орқали қайси соҳаларда кадрларга эҳтиёж ошиб бораётганини олдиндан аниқлаш мумкин бўлади. Университетлар ва касб-ҳунар таълими муассасалари ўз ўқув дастурларини иқтисодиётнинг реал эҳтиёжларига мослаштиради.

Энг муҳими, келгусида бир неча давлат ҳудудида амалга ошириладиган йирик лойиҳалар учун кадрларни олдиндан тайёрлаш имконияти пайдо бўлади. Демак, таълим иқтисодиётдан орқада қолмайди, аксинча, унинг келгуси эҳтиёжларини олдиндан белгилab беради.

Президентимиз нутқида илгари сурилган ташаббусларнинг асосий аҳамияти минтақа мамлакатларининг иқтисодий салоҳиятини бирлаштириб, ўзаро манфаатли ҳамкорлик орқали умумий тараққиётга эришишдан иборат. Бу эса Ўзбекистон учун ҳам янги имкониятлар дегани.

Янги экспорт бозорлари, қўшма корхоналар, замонавий транспорт йўлаклари, инвестициялар, технологик лойиҳалар ва янги иш ўринлари учун кенгрок майдон пайдо бўлади. Айниқса, минтақавий ишлаб чиқариш занжирини шаклланиши Ўзбекистон корхоналарининг халқаро қиймат занжирларидаги иштирокни кенгайтиришга хизмат қилади.

► Бошланиши 1-бетда

Шу сабабли бугун халқаро ҳамжамиятда келишмовчиликларни инқироз даражасига узайтирмай, музокаралар столи атрофида ҳал этиш маданиятига эҳтиёж ҳар қачонгидан юқори. Ҳатто энг мурракab сиёсий вазиятларда ҳам халқаро ҳуқуқ ва томонларнинг қонуний манфаатларини ҳурмат қилиш вазиятдан чиқишининг ягона оқилона йўли бўлиб қолмоқда.

Президентимиз таклиф этган Осиёда ишонч инфратузилмасини шакллантириш концепцияси ана шу мақсадга хизмат қилади. Ишонч биргина яхши ният билан қарор топмайди. У ваъдаларга вафо қилиш, келишувларни бажариш, шериклар манфаатини инобатга олиш ва очиқ мулоқотни сақлаш орқали мустаҳкамланади. Давлатлар ўртасида барқарор алоқалар шаклланса, сиёсий тушунмовчиликларнинг кескинлашиш эҳтимоли камаяди, умумий муаммоларга ечим топиш осонлашади. Шу маънода, ишонч инфратузилмаси узоқ мuddатли ҳамкорлиги ривожлантиришга қаратилган муҳим механизмдир.

Транспорт, энергетика, савдо, рақамли алоқалар ва маданий-гуманитар алоқаларнинг мазкур концепциядан мустаҳкам ўрин олгани теран мантиққа асосланади. Муносабатлардаги ўзаро ишончнинг асл қиймати, энг аввало, амалий натижаларда кўринади. Масалан, транспорт йўлаклари раvon бўлганда маҳсулот бозорга тезроқ етиб боради. Чегаралардаги тўсиқларнинг камайиши тадбиркор харажатини қисқартиради. Шунингдек, энергетика соҳасидаги келишувлар таъминот барқарорлигини кафолатласа, савдо алоқаларининг кенгайиши янги корхоналар ва иш ўринлари пайдо бўлишига туртки беради. Натижада ҳамкорлик шунчаки қуруқ иқтисодий кўрсаткичлар доирасида чекланиб қолмай, оддий одамларнинг даромади ва турмуши сифатида ҳам яққол намоён бўлади.

ХАВФСИЗЛИК ВА ҲАМКОРЛИК – ҲАЁТИЙ ЗАРУРАТ

Айнан шу иқтисодий занжир сабабли Ўзбекистон учун минтақавий алоқаларни мустаҳкамлаш ҳаётий аҳамият касб этмоқда. Мамлакатимизнинг экспорт салоҳияти, ташқи бозорларга чиқиши ва инвестиция жалб қилиши тўғридан тўғри транспорт коммуникацияларининг ишончлилигига боғлиқ. Маҳсулотни манзилга ўз вақтида етказиш, божхона ва савдо жараёнларини енгиллаштириш ҳамда ҳамкорлар билан узоқ мuddатли битимлар тузиш маҳаллий ишлаб чиқарувчилар учун янги уфқларни очади. Бундай ёндашув саноатни кенгайтириш, миллий маҳсулотлар рақобатбардошлигини ошириш ва аҳоли бандлигини таъминлаш имконини беради. Қўшни давлатлар билан шакллантирилган барқарор муносабатлар иқтисодиёт учун хотиржам муҳит яратади. Бу орқали минтақавий шериклик шунчаки ташқи сиёсий йўналиш бўлиб қолмай, мамлакат ички ривожланишининг муҳим драйверига айланади.

Энди анъанавий савдо йўллари рақамли маконга ҳам кўчмоқда. Шу нуқтаи назардан, саммитда технологик ишонч ва сунъий интеллектдан маъсулиятни фойдаланиш масаласига алоҳида эътибор қаратилгани замон талабларига тўлиқ мос келади. Ушбу технология таълим, тиббиёт, қишлоқ хўжалиги, саноат ва давлат бошқарувида мисли кўрилмаган қулайликлар яратмоқда. У меҳнат унумдорлигини кучайтириши, хизматлар сифатини тубдан яхшилаши ва мурракab вазифаларни со-нияларда ҳал этишга кўмаклашиши кузатилмоқда. Бироқ шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш, ахборот хавфсизлигини таъминлаш ва рақамли оламдан адолатли фойдаланиш масалалари бугуннинг жиддий муаммоси сифатида кун тартибига чиқмоқда. Рақамли инфратузилма ва ма-лакали кадрлар етишмаслиги айрим мамлакатларни глобал имкониятлардан узиб қўйиш хавфини туғдиради.

Мана шу технологик узилиш ва хавф-хатарларнинг олдини олиш мақсадида давлатимиз раҳбари илгари сурган Сунъий интеллектдан маъсулият билан фойдаланиш бўйича Осиё ташаббуси долзарб аҳамият касб этмоқда. Бу борада экспертлар платформасини ташкил этиш давлатларга тажриба алмашиш, умумий тавсиялар ишлаб чиқиш ва хавфларни камайитиришда кучларни бирлаштириш имконини беради. Шунга қарамай, фақат

технологиянинг мавжудлиги жамият юксалишини тўлиқ таъминлай олмайди. Бунинг учун одамларнинг рақамли са-водхонлигини ошириш ва уларни ўзгариб бораётган меҳнат бозорига мослаштириш талаб этилади. Ҳар қандай технологик янгиланишнинг чинакам қиймати ушбу тизимнинг инсон ҳаётини енгиллатиши, ижтимоий соҳалар имкониятларини кенгайтириши ҳамда янги истиқболли иш ўринлари очиши билан белгиланади.

Осиё мамлакатларини бирлаштириб турган яна бир муҳим масала иқлим ўзгариши ва табиий ресурсларни асрашдир. Сув танқислиги, қуруқчилик ва ер унумдорлигининг пасайиши қишлоқ хўжалиги, озиқ-овқат таъминоти ва аҳоли саломатлигига таъсир қилади. Сувнинг ҳар томчиси қадрли бўлиб бораётган ҳозирги шароитда ресурслардан самарасиз фойдаланиш иқтисодий йўқотишларни ҳам кучайтиради. Табиат чегараларга бўйсунмайди: бир ҳудуддаги экологик муаммо бошқа жойда ҳам ўз асоратини қолдириши мумкин. Демак, экологик хавфларга қарши курашишда маълумот алмашиш, замонавий технологияларни жорий этиш ва қўшма лойиҳаларни амалга ошириш муҳим.

Давлатимиз раҳбари таклиф этган иқлим барқарорлиги соҳасидаги шериклик сув тежовчи технологияларни кенг жорий қилиш, яшил энергетикани ривожлантириш ва атроф-муҳитни мунтазам кузатиб бориш учун янги имкониятлар яратади.

“Тинчлик осойишта хонадонлар, хавотирсиз болалик ва эртанги кунга умид билан боқадиган авлод демакдир. Глобал тараққиёт эса мана шу умидларни мустаҳкамлайдиган янги имкониятлар, билим ва яратувчан меҳнат орқали юзага келади. Давлатимиз раҳбари Озарбайжондаги саммитда илгари сурган ташаббуслар Осиё давлатларини умумий муаммоларга биргаликда ечим излашга, сиёсий мулоқотни амалий натижалар билан бойитишга чорлайди.

Бундай чораларнинг самараси кундалик ҳаётда сезилади: фермер сувни тежайди, корхона энергия харажатларини камайтиради, аҳоли эса соғлом муҳитда яшаш имконига эга бўлади. Ўзбекистон учун ҳам сувдан оқилона фойдаланиш, экологик муаммоларни юмшатиш ва энергия тежамкор технологияларни кенгайтириш муҳим вазифалардан. Халқаро ҳамкорлик орқали илгор тажрибани ўзлаштириш ва замонавий ечимларни жорий этиш ушбу йўналишдаги ишларга янги суръат бағишлайди. Табиий бойликларни асраш бугунги эҳтиёжни қондириш билан бирга келажақ авлодлар олдидаги маъсулиятни ҳам аниқлатади.

Саммитда инсон салоҳиятини ривожлантиришга алоҳида эътибор берилди.

Мамлакатнинг тараққиёт даражаси фақат иқтисодий ўсиш ёки замонавий инфратузилма билан белгиланмайди. Одамларнинг билим олиши, муносиб иш топиши, касб эгаллаши ва ўз қобилиятини намоён этиши учун яратилган шароит ҳам катта аҳамиятга эга. Билимли ва малакали авлод иқтисодиётга янги ғоялар олиб киради, инновацияларни ривожлантиради ва жамиятнинг рақобатбардошлигини оширади. Ёшлар замонавий касбларни эгалласа, ўзгарувчан меҳнат бозорига мослаша олса, уларнинг шахсий келажаги билан бирга мамлакатнинг тараққиёт имкониятлари ҳам кенгайди.

Ўзбекистоннинг кенгаш доирасида инсон мезони бўйича мувофиқлаштирувчи вазифани бажараётгани шу жиҳатдан аҳамиятлидир. Давлатимиз раҳбарининг келгуси йили Инсон салоҳиятини ривожлантириш форумини ўтказиш ва яқин икки йилга мўлжалланган Ҳаракат-

лар дастурини ишлаб чиқиш таклифлари таълим, касбий тайёргарлик, ёшлар имкониятлари ва инсон ҳуқуқларига оид масалаларнинг тизимли муҳокамасига хизмат қилади. Таълим муассасалари ва илмий марказлар ўртасидаги алоқаларни кенгайтириш, касбий кўникмаларни такомиллаштириш ҳамда тажриба алмашиш дастурларини ривожлантириш ушбу ҳамкорликнинг амалий натижаларини кучайтириши мумкин. Энг муҳими, янги ташаббуслар ёшларнинг билим олиши, касб эгаллаши ва жамият ҳаётида фаол иштирок этиши учун реал имкониятлар яратиши керак.

Ўзбекистон ва Озарбайжон ўртасидаги дўстона муносабатлар, амалий

шериклик ва халқаро майдондаги ҳамкорлик минтақавий алоқаларни янада ривожлантириш учун қўлай замин яратади. Шу билан бирга, Ўзбекистоннинг келгуси йили Қўшилмаслик ҳаракати саммитига мезбонлик қилиши ва 2030 йилгача ташкилотга раислик қилиши мамлакатимиз зиммасига муҳим масъулият юклайди. Халқаро майдондаги фаол иштирок Ўзбекистонга тинчлик, мулоқот ва ҳамкорликка оид ташаббусларни илгари суриш, турли давлатларни умумий мақсадлар атрофида бирлаштириш имконини беради.

Озарбайжондаги саммитда илгари сурилган ғояларнинг аҳамияти шундаки, улар хавфсизлик, иқтисодий тараққиёт, технологик янгиланиш, экологик барқарорлик ва инсон салоҳиятини ягона мақсад атрофида бирлаштиради. Бу йўналишлар бир-бирини тўлдирди. Тинчлик бўлмаса, иқтисодий режалар издан чиқади; иқтисодий имкониятлар чекланса, аҳоли фаровонлигини ошириш қийинлашади; инсон капиталига эътибор сусайса, технологик тараққиётдан кутилган самарага эришиш мушкуллашади. Шу боис, ҳар бир ташаббус аниқ вазифалар, амалий механизмлар ва натижадорлик мезонлари билан мустаҳкамланиши лозим.

Ҳар қандай халқаро келишувнинг қиймати одамлар ҳаётидаги ўзгаришлар билан ўлчанади. Савдо йўллари енгиллашса, тадбиркорнинг имконияти кенгайди. Сув ва энергия тежалса, ресурслар келажақ учун сақланади. Таълим ва технологияларга кириш осонлашса, ёшларнинг орзуларига йўл очилади. Давлатлар ўртасида ишонч мустаҳкамланса, можароларнинг олдини олиш имконияти ортади. Демак, ҳамкорликнинг самараси, аввало, инсоннинг турмушида, хотиржамликда ва эртанги кунга бўлган ишончда акс этиши керак.

Тинчлик осойишта хонадонлар, хавотирсиз болалик ва эртанги кунга умид билан боқадиган авлод демакдир. Глобал тараққиёт эса мана шу умидларни мустаҳкамлайдиган янги имкониятлар, билим ва яратувчан меҳнат орқали юзага келади. Давлатимиз раҳбари Озарбайжондаги саммитда илгари сурган ташаббуслар Осиё давлатларини умумий муаммоларга биргаликда ечим излашга, сиёсий мулоқотни амалий натижалар билан бойитишга чорлайди. Қитъанинг келажаги иқтисодий қудрат билан бир қаторда давлатлараро тотувлик, халқлар ўртасидаги дўстлик ва инсон қадрини улуғлашга боғлиқ. Ана шундай умуминсоний қадриятларга танган шериклик минтақанинг тинч, барқарор ва юксалётган эртасини барпо этишга хизмат қилади.

**Сардор ТОЛИБОВЕВ,
“Янги Ўзбекистон” муҳбири**

Иброҳим АБДУРАҲМОНОВ,
қишлоқ хўжалиги вазири,
академик

Бошланиши 1-бетда

Цюй Дунъюй бу ёндашувни юксак баҳолаб, ушбу тажрибадан давлат раҳбарлари билан бирга ҳукумат ва тармоқ раҳбарлари ҳам ўрناк олиши кераклигини таъкидлади. Бу кундалик одат эмас, инсон манфаатини бошқарувнинг биринчи ўрнига қўядиган раҳбарлик маданиятидир.

ФАО ҳисоб-китобларига кўра, Ўзбекистонда тўйиб овқатланмаслик даражаси 2000 йилда қарийб 20 фоиз бўлган. Сўнгги ўн йилда эса бу кўрсаткич 3 фоиздан паст даражада сақланмоқда. Бир қарашда бу битта рақам. Аслида, унинг ортида гафла етиштириш, мева-сабзавотчилик, боғдорчилик, чорвачилик, паррандачилик, балиқчилик, қайта ишлаш, бозор инфратузилмаси ва аҳоли даромадини оширишга қаратилган катта тизим турибди.

Бу натижани камбағаллиқни қисқартириш сиёсатидан ажратиб бўлмайди. Расмий маълумотларга кўра, 2017 йилда 35 фоиз бўлган камбағаллик даражаси 2026 йилда қарийб 4 фоиз, энг сўнгги ҳисобда эса 3,9 фоиз пасайди. Муҳтож аҳоли сони йил бошидаги 2,2 миллиондан 1,5 миллионга камайди. Бу шунчаки статистик тушиш эмас, балки миллионлаб оилаларнинг даромади, озиқ-овқат олиш имконияти ва келажакка ишончи яхшиланишини англатади. Кейинги босқичда камбағаллиқни янада қисқартириш, жумладан, айрим ҳудудларда уни 2 фоизгача тушириш вазифаси қўйилмоқда.

Бандлик сиёсати ҳам ушбу натижанинг муҳим қисмидир. 2025 йилда 5 миллион одам даромад манбаига эга бўлди. Ишсизлик 5,5 фоиздан 4,9 фоизга тушди ҳамда ишлохотлар бошланган даврдаги қисқарган қарийб икки карра қисқарди. 2026 йил учун 1 миллион кишини доимий иш билан таъминлаш вазифаси белгиланди. Йилнинг қолган қисмида яна 350 минг кишига доимий иш ўрни очилди, 1 миллион одамнинг даромадини ошириш ва 230 минг оилани камбағалликдан чиқариш чоралари белгиланган. Қишлоқ хўжалиги, қайта ишлаш, хизмат кўрсатиш ва маҳалла тадбиркорлиги — бу жараённинг асосий омили. Шу маънода, “Agricola” медални фақат аграр ишлаб чиқаришга эмас, балки меҳнат, даромад ва инсон фаровонлигини бир тизимда оширишга қаратилган ишларнинг ҳалқаро эътирофи.

Шунинг учун “Нега айнан Ўзбекистон?” деган саволга жавобни медалнинг ўзида эмас, мамлакатдаги ўзгаришларда кўриш керак. Марказий Осиё давлатлари раҳбарлари орасида биринчи бўлиб Ўзбекистон Президентига берилган ушбу мукофот озиқ-овқат хавфсизлиги, қишлоқ ва сув хўжалигидаги ташаббуслар, минтақавий ҳамкорлик ва ишлохотларнинг амалий натижаларига берилган баҳодир.

Тинчлик ва очиқликдан бошланган аграр тараққиёт

Қишлоқ хўжалигидаги натижани фақат далада бўшлаган жараён деб тушуниш тўғри эмас. Даладаги барака кўп жиҳатдан мамлакатдаги тинчлик, қўшнилар билан ишонч, очиқ чегаралар, савдо йўллари ва одамларнинг эркин ҳаракатига боғлиқ. Президентимиз раҳбарлигида Марказий Осиёда яхши қўшничилик ва амалий ҳамкорликка асосланган янги муҳит шаклланди. Йиллар давомида тўпланган масалалар мулоқот орқали ҳал этила бошлади. Савдо, транспорт, сув, уруғчилик, ветеринария ва фитосанитария масалалари бўйича ҳамкорлик учун янги эшиklar очилди.

Тинч ва ўзаро ишончга асосланган минтақа деҳқон учун ҳам катта бозор демакдир. Бир мамлакатдаги уруғ, технология ёки маҳсулот иккинчи мамлакатга осонроқ етади. Қурғоқчилик, касаллик ёки бозордаги узилишлар юз берганда қўшнилар бир-бирини қўллаб-қувватлайди. Шу маънода, Президентимизнинг минтақада тинчлик ва яқинлиқни мустаҳкамлаш сиёсати озиқ-овқат хавфсизлигининг ҳам муҳим пойдевори бўлди.

ХАЛҚАРО ЭЪТИРОФ ВА ЗАМОНАВИЙ ЁНДАШУВ

Ислохотлар лабораторияси

Сўнгги ўн йилда Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги катта тажриба майдониغا айлан-ди. Давлат бюртмасига қаттиқ боғланган эски тизимдан бозор муносабатларига ўтиш, фермерга эркинлик бериш, кластер ва кооперация механизмларини жорий этиш, ер ва сув ҳисобини рақамлаштириш, илмни далага яқинлаштириш, қайта ишлаш ва экспортни кенгайтириш бир вақтнинг ўзида бажарилди. Ҳамма ечим бирдан мукаммал бўлиб қолмади. Аммо ишлохотнинг энг муҳим хусусияти шундаки, муаммо яширилмади, тажрибадан ўтказилди. Натижа баҳоланди ва зарур жойда ёндашув ўзгартирилди.

Бу жараёни “тирик лаборатория” деб аташ мумкин. Лабораторияда ғоя синовдан ўтади. Далада эса ғояни табиат, фермер, бозор ва вақт синайди. Ўзбекистондаги ишлохотлар нави тўғри синовдан ўтмоқда. Шу боис, мамлакат тажрибаси фақат миллий аҳамиятга эга эмас, балки суви чекланган, иқлими қуруқ, аҳолиси ўсиб бораётган ва денгизга чиқиш имконияти чегараланган кўплаб давлатлар учун ҳам амалий аҳамият касб этди.

Озиқ-овқат хавфсизлигининг биринчи рамзи нон бўлса, асоси бугдўйидир. Сўнгги мавсумларда нави тўғри жойлаштириш, уруғ сифатини яхшилаш, тупроқ ва сувни бошқариш, озиқлантириш ҳамда уруғни совуқда чиниктириш каби агротехнологиялар синовдан ўтказилди. 2026 йилги миллий таҳлилга киритилган, тақдосланадиган майдонларда ўртача ҳосилдорлик гектарига 97,8 центнерга етди. Бу натижа яхши генетика ва тўғри агрономия бирга қўлланганда чекланган ердан кўпроқ ҳосил олиш имкончилигини кўрсатди.

Мева-сабзавотчилик ва боғдорчиликда ҳам шу мантқиқ иш бермоқда. Интенсив боғлар, томчилатиб сўғориш, замонавий кўчатчилик, зараркунанда ва касалликларни мониторинг қилиш, совитиш, саралаш, қадоқлаш ва экспорт талабларига мослашиш яхлит тизимга айланмоқда. Боғ энди фақат ҳосил берадиган майдон эмас, балки селекция, сув тежамкорлиги, фитосанитар хавфсизлик, қайта ишлаш ва бозорни бирлаштирадиган қиймат занжиридир.

Сабазавот, мева, картошка, полиз, гўшт, сут, туҳум ва балиқ маҳсулотларидаги ўсиш дастурхонимизни бойитди. Сув тежовчи технологиялар жорий қилинган майдон 2016 йилдаги 9000 гектардан 2026 йилга келиб 2,6 миллион гектарга етди. Бу ўзгаришнинг моҳияти оддий: тежаллан ҳар томчи сув янги ҳосил, янги даромад ва келажак учун сақланган имкониятдир.

Хавфсизликка дахлдор масала

Шу йил 7 октябрь куни Тошкентда Бутунжаҳон пахта куни ўтказилди. Пахта озиқ-овқат экинчи эмас, аммо у 80 га яқин мамлакатда улкан ер, сув, меҳнат ва молиявий ресурсларни банд қилади. Агар бир тонна пахтани етиштириш учун ортиқча майдон, сув ва харажат сарфланса, бошқа экинлар учун имконият қисқарди. Пахта ҳосилдорлиги оширилиб, камроқ ер ва сув билан кўпроқ тола олинса, озиқ-овқат экинлари учун майдон ва ресурс бўшайди. Ўзбекистоннинг сўнгги пахтачилик тажрибаси шунинг учун жаҳоншумул аҳамиятга эга. 2021–2025 йилларда пахта майдони 1 миллион 31 минг гектардан 875,6 минг гектарга камайди. Шу даврда умумий ҳосил 19,3 фоиз ўсиб, 3,99 миллион тоннага етди. Ўртача ҳосилдорлик гектарига 3,24 тоннадан 4,55 тоннага, яъни 40,4 фоиз ошди. Қисқача айтганда, пахтачилик “кўпроқ майдон” усулидан “кўпроқ билим ва самара” усулига ўтмоқда.

Бутунжаҳон пахта кунига бағишланган тадбирнинг очилиш маросимидан Пахта бўйича халқаро маслаҳат қўмитаси (ICAC) ижрочи директори Эрик Трахтенберг

Мамлакатимиз етакчиси форум иштирокчиларига йўллаган табригида тадбирларда 30 дан зиёд мамлакатдан олимлар, экспертлар, тадбиркорлар ва халқаро ташкилотлар вакиллари иштирок этаётганини алоҳида қайд этди. Бу Тошкентда муҳокама қилинган масалаларнинг маҳаллий эмас, глобал аҳамиятга эга эканини кўрсатади.

Ўзбекистон пахтачилигидаги ўзгаришларни юксак баҳолади. У Бразилия, Хитой ва бошқа йирик пахтачилик мамлакатларида ҳосилдорлиқни ошириш ва ишлаб чиқаришни интенсификаштириш модели кўп йиллар давомида босқичма-босқич шаклланиши, Ўзбекистон эса жуда қисқа муддатда майдонни қисқартирган ҳолда ҳосилдорлик ва қўшилган қийматни кескин оширганлини таъкидлади. Унинг фикрича, бундай тез ўзгариш мамлакат раҳбарияти бошлаган ишлохотларнинг қатъияти ва амалий натижасини кўрсатади. Шу маънода, у Президентимизни “Agricola” медални билан табриклаб, бу эътирофни нафақат пахтачиликдаги, балки бутун аграр тармоқдаги янгиланишлар билан боғлади.

Эрик Трахтенберг Ўзбекистонда пахта далалари ва кластер корхоналарида бўлиб, механизациялашган терим жараёнида шахсан қатнашганини қайд этди. У даладан бошланган жараённинг калава ип, мато, дизайн ва тайёр кийимгача давом этадиган яхлит қиймат занжирига айланганини алоҳида эътироф этди. Пахтадан камроқ ер ва сув ҳисобига кўпроқ маҳсулот олиш озиқ-овқат экинлари учун ресурс бўлашига хизмат қилади. Шу боис, пахта интенсификашуви тола ва экспорт масаласигина эмас, балки озиқ-овқат хавфсизлигига хизмат қиладиган ечим ҳамдир. Ўзбекистон биочарага айлантириш эса пахтани чиқиндисиз, углеродни тупроқда сақлайдиган ва сайёрамизни асрашга ҳисса қўшадиган экинга айлантириш имконини беради. ICAC Ўзбекистон билан ушбу йўналишда ҳамкорликни кенгайтиришга тайёрлигини билдирди.

Бу натижа битта препарат ёки битта қарор самараси эмас. Уруғчиликни янгилаш, эртагишар ва иқлимга мос навлар, дунё пахтачилигидаги биотехнологик утуқлар, 76 сантиметрли екиш тизими, томчилатиб сўғориш ва фертигация, ўсимлик архитектурасини бошқариш, уч босқичли пишиб етилиш дастури, механизация ва далани тоза сақлаш бир-бирини тўлдирди.

2026 йилда 889,5 минг гектардан 4,5 миллион тонна пахта олиш ва ўртача ҳосилдорлиқни гектарига 5,1 тоннага етказиш мақсади қўйилди. Айрим фермерлар гектаридан 100 центнергача ҳосил олаётгани Президентимизнинг форум иштирокчиларига йўллаган табригида ҳам қайд этилди. Теримни тўлиқ механизациялаштириш йўлидаги ишлар эса меҳнат унумдорлиги, ҳосил сифати ва йғим-терим муддатини янги босқичга олиб чиқмоқда.

Маҳсулот ва “яшил” қиймат

Бугун пахтанинг қиймати даладан олинган хомашё билан белгиланмайди. 2025 йилда Ўзбекистон 75 мамлакатга 2,6 миллиард долларлик тўқимачилик маҳсулотлари экспорт қилди. Демак, пахта толаси ишлаб чиқариш, тикувчилик, дизайн, логистика ва савдо орқали иш ўрни ва даромадга айланмоқда. Хомашёни чуқур қайта ишлаш камбағаллиқни қисқартириш ва қишлоқда барқарор бандлик яратишнинг амалий йўлидир.

Энди навбат қиймат занжирини янада “яшил” қилишга келди. Ўзбекистон чиқинди деб эмас, ресурс деб кўриш мумкин. Уни тасдиқланган усулларда биочарага айлантириш тупроққа органик углерод қайтариш, намли сақлаш, тупроқ сифатини яхшилаш ва фермерга карбон бозоридан қўшимча даромад олиш имконини беради. Шу тариқа пахта даласидан кийимгача бўлган занжир экологик масулият билан бойийди.

ФАО Бош директори Тошкентда “тола экинларини яхшилаш озиқ-овқат хавфсизлигига ҳисса қўшади” деган фикрни алоҳида таъкидлади. Бу жуда аниқ хулоса. Пахта камроқ сув ва майдонда юқори ҳосил берса, тола, кийим ва экспорт

сақланади, озиқ-овқат учун эса янги имконият пайдо бўлади. Ўзбекистон тажрибасининг глобал аҳамияти ҳам шунда.

Бутунжаҳон пахта куни билан бир пайтда Тошкентда денгизга чиқиши чегараланган ривожланаётган давлатларнинг озиқ-овқат хавфсизлиги ва Барқарор ривожланиш мақсадларига бағишланган иккинчи глобал техник форум ўтказилди. Бу иски тадбирнинг бир жойда ўтказилиши тасодиф эмас. Пахта мисоли ҳар бир гектардан самарали фойдаланишни кўрсатса, LLDC форуми ишлаб чиқарилган маҳсулотни сақлаш, қайта ишлаш, чегарадан ўтказиш ва бозорга етказиш масаласини кўтарди.

Дунёдаги денгизга чиқиши чегараланган 32 та ривожланаётган мамлакатда қарийб 600 миллион киши яшайди. Уларнинг кўпи учун қишлоқ хўжалиги иш, даромад ва ҳаёт манбаидир. Аммо транспорт харажати юқори, транзит йўли узун, совитиш ва омбор инфратузилмаси етарли эмас. ФАО маълумотига кўра, ушбу мамлакатларда ҳар олти кишидан бири очликка дуч келади, аҳолининг қарийб 57 фоизи эса тўғри овқатланиш харажатини кўтара олмайди.

2024 йили Тошкентда ўтказилган биринчи юқори даражали форум муаммони умумий кун тартибига олиб чиқди. 2026 йилги иккинчи форум эса мулоқотдан амалий тизимга ўтишни мақсад қилди. Асосий ғоя жуда содда: “landlocked”, яъни денгизга чиқиши чегараланганликдан “land-linked”, яъни қуруқлик орқали боғланганликка ўтиш керак.

“Қуруқлик орқали боғланган” деганда фақат автомобил ёки темир йўл тушунилади. Фермер бозор билан, олим дала билан, давлат қўшни мамлакат ва транзит ҳамкорлар билан, маҳсулот эса совитиш, сақлаш, қайта ишлаш ва рақамли кузатув тизими билан боғланиши керак. Шунда географик чеклов иқтисодий узилиш бўлиб қолмайди. У минтақавий ҳамкорлик учун сабабга айланади.

Амалий вазифалар

Мамлакатимиз етакчиси форум иштирокчиларига йўллаган табригида тадбирларда 30 дан зиёд мамлакатдан олимлар, экспертлар, тадбиркорлар ва халқаро ташкилотлар вакиллари иштирок этаётганини алоҳида қайд этди. Бу Тошкентда муҳокама қилинган масалаларнинг маҳаллий эмас, глобал аҳамиятга эга эканини кўрсатади.

Давлатимиз раҳбари Ўзбекистонда пахтанинг 300 га яқин эртапишар нави яратилгани, экиш, парваришлаш ва йғим-терим жараёни механизациялашгаётгани, замонавий агротехнологиялар тўғрисида юқори хўжаликлар гектаридан 100 центнергача

ҳосил олаётганини таъкидлади. Шу билан бирга, пахта муваффақияти умумий озиқ-овқат сиёсати билан боғланган.

Президентимиз муурожаатидаги асосий тақлифлар ҳам аниқ: озиқ-овқат логистикаси ва савдосини енгиллаштириш, етказиб бериш қоидаларини соддалаштириш, Марказий Осиёдан бошлаб денгизга чиқиши чегараланган давлатлар ва транзит ҳамкорларни боғлайдиган озиқ-овқат ҳамкорлиги дастурини ишлаб чиқиш, қайта ишлаш, совиткичи сақлаш ва ташишга халқаро молия институтлари ҳамда хусусий инвесторларни жалб этиш. Ўзбекистон 2030 йилгача озиқ-овқат ишлаб чиқаришни икки баробар, экспорт ва қўшилган қийматини уч баробар оширишни мақсад қилган. Бундай марра миллий имконият билан бирга халқаро шериклиқни ҳам талаб этади.

Форум якунида қабул қилинган Тошкент коммюникеси ана шу ғояларни умумий йўл харитасига айлантирди. Хужжат иқлим ўзгариши ва экологик заифликка қарши кураш, илм-фан ва инновация орқали трансформация, савдо ва бозорларга чиқишни яхшилаш, барқарор молияни жалб этиш каби устувор йўналишларни белгиледи. Ёшлар, хотин-қизлар, бошқарув, маълумотлар ва сув масалалари барча йўналишларнинг умумий асоси сифатида кўрсатилди.

Коммюникенинг энг муҳим амалий натижаларидан бири Тошкентда денгизга чиқиши чегараланган ривожланаётган давлатлар учун Агроинновациялар хабини ташкил этиш ташаббусидир. Хаб Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги фанлари академияси тизимидаги Қишлоқ хўжалиги тадқиқотлари бўйича илгор тажриба марказида фаолият юритиши кўзда тутилган. У билан алмашиш, технологиялар трансфери, кадрлар тайёрлаш ва уч томонлама ҳамкорлик учун амалий майдон бўлади.

Бутунжаҳон пахта куни натижасида пахта инновацияларини алмашиш платформасини яратиш, “тирик лабораториялар”ни йўлга қўйиш ва гўзаявдан биочар олиш технологияларини ҳамкорликда кенгайтириш тақлифлари илгари сурилди. Хорижий меҳмонлар Бўка туманидаги фермер хўжалиқларида юқори ҳосилдорлик, биочар тайёрлаш жараёни ва пахта етиштиришнинг саккиз қондиси қандай ишлаб чиқариш дала шароитида кўрилди. Балиқчилик корхонасига таширф эса озиқ-овқат диверсификацияси ва замонавий ишлаб чиқариш ечимларини намойиш этди.

Энг муҳими, истиқболли ташаббуслардан бири Тошкентда пахта тадқиқотлари ва инновациялари бўйича халқаро юксак малака марказини ташкил этиш тақлифи бўлди. Президентимиз “Agricola” медалини қабул қилиш чоғида бу ғояни

ФАО Бош директори ва ICAC раҳбариятига билдириб, Ўзбекистон бундай марказга мезбонлик қилишга тайёрлигини таъкидлади. Бу ташаббуснинг ишчи номи — Cotton World Center, яъни Жаҳон пахта маркази. Бугдўй ва маккажўхори, шол, сабазавот ҳамда бошқа стратегик экинларга хизмат қиладиган халқаро билан кўпроқ ва сифатли маҳсулот етиштириш мумкин. Цюй Дунъюй ва Эрик Трахтенберг ушбу ғояни қўллаб-қувватлади.

“Agricola” медал, Бутунжаҳон пахта куни ва LLDC форумини бир-биридан алоҳида воқеа деб қарасак, уларнинг умумий маъноси йўқолади. Медаль ўтган йўлга берилган халқаро баҳодир. Бутунжаҳон пахта куни камроқ ресурс билан кўпроқ ва сифатли маҳсулот етиштириш мумкинлигини кўрсатди. LLDC форуми эса шу маҳсулотни билим, логистика, савдо ва шериклик орқали халқ фаровонлигига айлантириш йўлини белгиледи.

Ўзбекистоннинг тақлифи тайёр шаклдаги ягона модели бошқаларга ўтказиш эмас. Асосий тақлиф бошқача: ҳар бир мамлакатнинг шароитига мос ечимни бирга яратиш, илмни фермерга етказиш, ишлаган технологияни молия билан боғлаш, қўшни давлатлар манфаатини ҳисобга олиш ва натижани инсон ҳаёти билан ўлчаш. Бу ёндашув Марказий Осиёни умумий озиқ-овқат саватига айлантириши мумкин. Қозоғистоннинг дон салохияти, Ўзбекистоннинг интенсификанчилик ва боғдорчилик тажрибаси, Қирғизистон ва Тожикистоннинг тоғ қишлоқ хўжалиги ва чорвачилиги, Туркменистоннинг қуруқ иқлимдаги тажрибаси ўзаро тўлдирувчи кучга айланади.

Бундай ҳамкорлик фақат маҳсулот миқдорини кўпайтирмайди. У қишлоқда иш ўрни очади, камбағаллиқни қисқартиради, ёшларга янги касб беради, хотин-қизларни қиймат занжирига олиб киради, қайта ишлашни ривожлантиради ва минтақанинг ташқи зарбаларга чидамлилигини оширади. Энг муҳими, у озиқ-овқатни рақобат воситаси эмас, тинчлик ва ўзаро боғлиқлик воситасига айлантиради.

ФАОнинг олий мукофоти Ўзбекистон Президентига топширилган кундан бошланган ушбу ҳафта Тошкент коммюникеси билан якунланди. Бир томонда ўтган меҳнатнинг эътирофи, иккинчи томонда келажак учун қабул қилинган умумий мажбурият турибди. Энди асосий мезон коммюникада белгиланган вазифаларнинг далада, чегарада, омборда, лабораторияда ва оила дастурхониди қандай натижа беришидир.

2026 йил 18 октябрь, 216-сон

Рисолат МАДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Пойтахтимизнинг Олмазор туманидаги Қичқиріқ маҳалласи ана шундай янги, кўркам қиёфаси билан бугун тез-тез тилга олинмоқда. Замонавий меъморий ечимлар, ободонлаштириш ишлари маҳалла кўринишини тубдан ўзгартириб юборган. Яқинда давлатимиз раҳбари ушбу маҳаллада бўлиб, бажарилган ободонлаштириш ишлари ва аҳоли учун яратилган шароитлар билан танишди.

Ташкил топганига ўттиз йилдан ошган ушбу маҳаллада 23 та кўп қаватли уй жойлашган. 1416 та хонадонда 5400 нафардан зиёд одам истиқомат қилади.

Президентимизнинг 2024 йил 25 июндаги “Маҳаллаларни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш ва қиёфасини тубдан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарорига биноан маҳалла бутунлай янгича қиёфа касб этди. “Обод маҳалла” давлат дастури доirasидagi ушбу лойиҳага маҳаллий бюджетдан 71,4 миллиард сўм йўналтирилди. Натижада ҳудуд замонавий “яшил” шаҳар-созлик муҳитини ўзида мужассам этган ҳақиқий экологик маҳаллага айланди.

Бугун ҳудудда 6500 га яқин манзарали ва мевали дарахт парварishi қилинмоқда. Турар жойларнинг ташқи кўриниши ҳам янгиланди. Аҳоли дам олиши учун юзлаб ўриндиқлар, ёритқичлар ўрнатилди.

Сув бўйида янги сайилгоҳ

Энг эътиборга молик ўзгаришлардан бири Қичқиріқ канали киргоғи бўйлаб барпо этилган сайилгоҳ бўлди. Унинг узунлиги 2,4 километрни ташкил этади. Бу ерда 12,4 километр узунликда пиёдалар йўлаг и ётқизилди, қўшимча яшил ҳудуд ташкил этилди.

Сув ҳавзаси устидаги муҳташам айвон, 14 та шийпон, чархпалак ва фавворалар ҳар қандай инсоннинг эътиборини тортади. Обод ва замонавий сайилгоҳ ҳудуднинг қиёфасини яхшилаб, аҳоли ва меҳмонлар учун ўзига хос дам олиш масканига айланган. Кундалик шовқин ва ташвишлар орасида сайр қилиш, табиат қўйнида вақт ўтказиш, яқинлар билан мулоқот қилиш учун шароитларга эга, очиқ, бепоул ва сўлим бу гўша туну кун одамлар билан гавжум.

Сайилгоҳ фақат ободонлаштирилган ҳудуд эмас, у одамларнинг соғлом ҳаракатланиши, дам олиши, мулоқот қилиши ва бўш вақтини мазмунли ўтказиши учун барпо этилган маскандир. Айниқса, равон ва шинам пиёдалар йўлакчасида ҳаракатланаётган одамларни кузатар экансиз, уларнинг ҳар бир қадамидида обод муҳит, инсон қадр и ва жамиятдаги маданий ҳаётнинг уйғунлигини ҳис қилиш мумкин.

Ҳаракатда гап кўп

Жисмоний ҳаракатнинг инсон саломатлигига беқисс таъсири ҳақида кўп сўз юритилган. Бугун халқимиз шуурига ана шу мезон чуқурроқ кириб бораётганини кўриб, кўнгли хотиржам тортади. Саранжом-саришта кўчалар, қирғоқ бўйлаб

Тонги сайрнинг ўзгача шухуҳи бор. Саҳарнинг мусатфо ҳавоси, сокин кўчалар ва янги куннинг илиқ нафаси руҳиятга тетиклик бағишлайди. Айниқса, қадамларингиз обод маскан сари бошласа, унда инсон кўли билан яратилган гўзаллик ва файзни кўриб, қалбингизда ҳавас уйғонади. Юрт тараққиётининг кичик кўзгуси бўлган бу манзара жамият ҳаётига янгича руҳ олиб кираётгани, қалбларда ҳаётга меҳр уйғотаётганини ҳис қиласиз. Шўрки, кейинги йилларда шаҳару қишлоқлар, маҳаллаларимиз қиёфасидаги ўзгаришлар кўнгилларга фаҳр ва ишонч ҳиссини бермоқда.

ФАЙЗ ВА ТАРОВАТ КЎЗГУСИ

ёхуд Қичқиріқ маҳалласига бир назар

Қулай ва кўркам макон

Кўркам спорт майдонига ёндош қилиб барпо этилган амфитеатр концерт, театр томошалари, миллий байрамлар, ижодий учрашув, китобхонлик кечалари, кўрик-танлов ва бошқа маданий тадбирларни ўтказиш учун мўлжалланган. Бундай тадбирлар маҳаллада соғлом маънавий-маданий муҳит шаклланиши, аҳолининг ижтимоий фаоллиги ортishiга хизмат қилади.

Ёшлар ва жамоатчилик учун янги маскан

Кўп қаватли уйлар олдида барпо этилган 12 та ворквот майдончаси маҳалла аҳлига очик ҳавода жисмоний шугулланиш имконини бермоқда. Бу ерда турли спорт машғулотларини ўтказиш, бадантарбия қилиш учун зарур анжомлар ўрнатилган. Янги муҳит, қулай инфратузилма саломатликни мустаҳкамлаш, жисмоний фаоллигини ошириш, соғлом турмуш тарзини рағбатлантиришга ҳисса қўшапти.

Учта футбол майдончаси эса ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиши баробарида, иқтидорли ёш футболчиларни саралаш ва спорт тўғрисидаги йўналтиришга замин ҳозирлайди. Стадионда баъзан ёшлар, гоҳи катталар жамоаларининг тўп сураётганига тез-тез гувоҳ бўлиш мумкин. Бу майдон нафақат футбол билан шугулланиш, балки ёшларнинг жисмонан бақувват, руҳан етук, соғлом камол топишига хизмат

Айниқса, ёшларнинг ижодий салоҳиятини ривожлантириш, маданият ва санъатга қизиқшини оширишда мазкур инфратузилманинг ўрни алоҳида.

— Катта авлод вакилларининг жамоатчилик ҳаётидаги фаол иштироки, авлодлар ўртасида маънавий боғлиқлиқни таъминлаш мақсадида барпо этилган “Оталар қўйхонаси” халқимизга хос қадрлардан бири, ўзига хос маънавият ва тарбия масканидир, — дейди маҳалла раиси Бахтиёр Юнусов. — Ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат, бир пиёла чой устидаги суҳбатлар, эзу маслаҳатлар ёшларнинг ҳалол меҳнат, ватанпарварлик ва одоб-ахлоқ руҳида камол топишига ҳисса қўшади.

Умуман, яшил ҳудуд, ранг-баранг тошлар ётқизилган мўъжаз ариқлар, замонавий ёритқичлар жило бериб турган йўлақлар ва ўриндиқлар ҳудуднинг эстетик

кўринишига ўзгача файз берган. Аҳолининг бўш вақтини мазмунли ўтказиши учун яратилган қулай ва кўркам бу макон ўзида ободлиқнинг энг муҳим мезонини ва унинг қадр и эканини ифода этмоқда.

Кўнгилдан бошланган ободлик

Қирғоқ бўйлаб юрарканмиз, мўъжаз боғ эътиборимизни тортиди. Мевали ва манзарали дарахтлар, анвойи гуллар барқ уриб турган бу кичик боғ маҳаллада яшовчи Гулнора Ғойипова ташаббуси ва саъй-ҳаракати билан барпо этилган. Илгари ташландиқ ва қаровсиз бўлган бу жой ўз-ўзидан обод ва сўлим масканга айланиб қолмаган. Ҳар қандай эзгу иш ортида меҳнат, ҳаракат, режа ва энг муҳими, сабр

Ҳудудда тадбиркорлик ҳам жадал ривожланиб, 47 та тадбиркорлик субъектининг фаолияти йўлга қўйилгани, янги лойиҳалар ҳисобига 61 та янги иш ўрни очилгани эътиборга молик. Ана шу эзгу ишларга Гулнора опа ҳам ҳисса қўйишнинг истади. У йўлга қўйган кулолчилик тўғрисида ва тўқувчилик цехига маҳалладаги ишсиз ёшлар ва хотин-қизлар жалб этилиб, “Уста-шогирд” анъанаси асосида хунар ўрганиши мақсад қилинган. Табиат ва инсон меҳнати уйғунлашган, ришқ ва имкониятлар кўпайиб бораётган бу маскан аҳоли бандлигини таъминлашдек эзгу ташаббус билан ҳамоҳанг. Ободлик нафақат бир масканнынг чирой очиши, балки кўнгилларни ҳам яшнатиш, инсонларга ўз меҳнати билан қадр топиш, ҳаётга фаровонлик киритиш имконини ҳам беришидир.

иммунитетини мустаҳкамлаш ва нафас йўллари касаллиқларининг олдини олиш мақсадида махсус туз хонаси ташкил этилган. Бундан ташқари, кичкинтойларнинг ҳар томонлама ривожланиши учун инглиз тили, ментал арифметика, тасвирий санъат, мусика, бадий гимнастика, шахмат ҳамда таэквондо бўйича тўғрақлар очилмоқда.

Президентимизга муассасада болалар учун яратилган “Ўзбек тилини ўйнаб ўрганамиз” махсус интерактив платформасининг имкониятлари ҳақида маълумот берилди. Ушбу платформа болажонларнинг давлат тилини қизқаркли ўйинлар ва рақамли технологиялар орқали осон ўзлаштириш учун катта имконият яратди. Платформадан машғулот жараёнида болаларда мустақил фикрлаш, ҳаётий қўникмаларни шакллантириш, касблар билан танишишда ҳам фойдаланиш мумкин.

Бир жуфт машина ўрнига 16 та автомобиль

Бугун бир жойга отланаркансиз, энг катта муаммо машинангизни ҳавфсиз ва тартибли жойлаштириш бўлади. Бўш жой бўлса-ку яхши, бўлмаса, яқин атрофни икки-уч карра айланиб, қулай жой қидиришингизга тўғри келади. Бу муаммо билан ҳар биримиз деярли ҳар куни дуч келамиз.

Ҳудудда республикада биринчилардан бўлиб замонавий минорали автотураргоҳ ўрнатилди. Ушбу 8 қаватли иншоот лифт принципида ишлайди. Марказдаги лифт автомобилни қабул қилиб, уни ўнг ва чап томондаги бўш жойларга жойлаштиради. Натижада атиги бир жуфт машина সিғадиган кичик ер майдонида 16 та автомобилни бемалол сақлаш имкони яратилди.

Бу билан автомобилларни пиёдалар йўлаклари, кириш-чиқиш йўлларига қўйишдек тартибсизликка барҳам берилди. Пиёдалар учун қўлай муҳит яратилди. Яшил ҳудудлар, тартиб ва озодаликни сақлаш имкони яратилди.

Мақсад ҳам маҳаллани обод ва кўркам манзилга айлантириш баробарида инсон-чиқ ариқлар ётқизилиб, сув билан таъминлаш чоралари кўрилди. Бу ерда минтақа иқлимида ўсадиган деярли барча мевали дарахтни учратиш мумкин. Эрта баҳорда ўрик пишса, кузда жийда етилади.

Маҳалла аҳли ҳар йили беҳи, олма, олхўри, ўрик ҳосилидан баҳраманд бўлади.

Чаман бўлиб очилиб турган гулу чечаклар орасида керамик миниатюралар кўзга ташланади. Турли жонивор ва қушлар қиёфасини ўзида акс эттирган сопол ҳайкалчалар боғ чиройини очган. Бу миниатюраларни ҳам Гулнора опанинг ўзи ясади.

— Дарахтлар ҳосилга кириб, гуллар қийғос очилгандан кейин нимадир етишмаётгандек туюлаверди, — дейди Гулнора Ғойипова. — Шунда сополдан ҳайкалчалар ясашга ҳаракат қилдим. Ранг-баранг қуш ва жониворлар тимсоли бугун боғимизга ўзгача жозиба киритиб, эртақлар оламига айлантирди.

Гулнора опа ясаган миниатюраларга талаб катта. Харидорлар оқими кўп. Бу эса ишни кенгайтириш, мукаммаллаштириш, қўшимча ишчи кучи жалб этишни тақозо қилади. Шу боис, боғ ҳудудида кулолчилик ва тўқувчилик тўғрисида иш бошлади. Барча ташкилий масалаларда “маҳалла еттилиги” аёлга астойдил кўмак бермоқда. Аҳоли, айниқса, ёшларни касб-хунарга ўргатиш, бўш вақтини мазмунли ташкил этиш учун имкониятлар яратилмоқда.

Шунингдек, боғчада ташкил этилган йўл ҳаракати ҳавфсизлиги тўғрисида фаолияти билан ҳам танишилди. Бу каби тўғрақлар фаолиятини бошқа мактабгача таълим муассасаларида ҳам оммалаштириб, болаларни йўл ҳаракати ҳавфсизлиги маданиятига боғча пайтида қоғ ўргатиб бориш муҳимлиги таъкидланди.

Бу саъй-ҳаракатлар замирида фарзандларимизнинг ақдан расо, руҳан соғлом ва баркамол бўлиб улғайиши орузи бор. Вақти келиб бугунги ишлар самарасини давлатимизни тараққий эттириш учун жамиятимизга янгича куч бўлиб қўшиладиган дуркун, соғлом, интеллекти юксак йигит-қизлар тимсолида кўришимиз шубҳасиз.

Розилик — ободлиқни белгиловчи муҳим мезон

Президентимиз жойларга ташрифи чоғида маҳаллалардаги ободонлаштириш ишлари, аҳоли учун яратилган шароитлар билан танишади, ҳудуд фаоллари, нурунийлар ва ёшлар билан самимий мулоқот қилади. Маҳалла инфратузилмасини яхшилаш, одамлар учун муносиб турмуш шароити яратиш, бандлигини таъминлаш ва даромадини оширишга қаратилган ишларни кучайтириш лозимлигини таъкидлайди.

Маҳалла ободлиғи фақат йўллар, кўчалар кўркамлиғи, инфратузилманинг яхшилиги билан ўлчанмайди. Одамларнинг бугундан розилиғи, эртанги кунга ишончи, фаоллиғи ва ҳамжиҳатлиғи — ободлиқни белгиловчи энг муҳим мезон. Бугун ўзига хос кўркам қиёфа касб этган Қичқиріқ маҳалласидаги ўзгаришлар пойтахтнинг бошқа маҳаллалари учун намуна бўлаётгани замирида ҳам эл розилиғига эришиш, қадрини улуғлашдек эзгу орзу мужассам.

Университетнинг энг катта бойлиги бинолар ёки сертификатлар эмас, балки билимли, мустақил фикрлайдиган, замонавий касбий кўникмаларни эгаллаган ва жамият тараққиётига муносиб ҳисса қўша оладиган ёшлардир.

ЖАҲОН СТАНДАРТЛАРИГА МОС ТАЪЛИМ

ИЗЧИЛ САЪЙ-ҲАРАКАТЛАР НАТИЖАСИ

Абдуғаффор ҚИРҒИЗБОЕВ,
Наманган давлат университети
ректори, тарих фанлари
доктори, профессор

Назаримда, бугунги таълим ислохотларининг туб моҳияти ҳам айнан шунда намоён бўлади. Биз таълим сифатини ошириш, ўқув жараёнини такомиллаштириш, илмий изланишларни рағбатлантириш ва халқаро тажрибани ўзлаштириш масалаларига даврнинг навбатдаги талаби эмас, балки университетнинг бугунги ва эртанги тараққиётини белгилаб берадиган стратегик вазифа сифатида қарашимиз керак. Чунки ўқитиш сифатига қўйилаётган талаблар қанчалик ошса, биздан ҳам шунчалик кўп изланиш, янгича ёндашув ва юксак масъулият талаб этилади.

Наманган давлат университетидаги ишлар замирида ҳам ана шу тушунча мутасаддиқ. ОУМни ривожлантириш жараёни фақат таълим йўналишларини кўпайтириш ёки янги бинолар барпо этиш билан чеклаб қўймаймиз. Биз учун асосий масала имкониятларнинг таълим сифати, талабаларнинг билими ва кўникмаси ҳамда профессор-ўқитувчиларнинг илмий-ижодий салоҳиятига қандай таъсир кўрсатаётганидир.

Мазкур ўқув йилида университетимизнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, талабалар ва профессор-ўқитувчилар учун замонавий таълим муҳитини яратиш борасида кўплаб ишлар қилинди. Жумладан, 2400 ўринга мўлжалланган иккинчи ўқув биноси реконструкция қилинди, спорт иншоотлари ва “Биологик тадқиқотлар маркази” барпо этилди. Шунингдек, 1650 ўринли учта талабалар турар жойи ҳамда 2000 ўринга мўлжалланган ўқув биноси фойдаланишга топширилди.

Албатта, бу рақамлар ортида меҳнат, ташкилий саъй-ҳаракатлар ва мақсад мутасаддиқ. Бироқ биноларнинг замонавийлиги ўз-ўзидан таълим сифатини таъминлаб берадими. Уларнинг ҳақиқий қиймати ана шу имкониятлардан қанчалик самарали фойдаланишимиз, талабалар учун қандай муҳит яратишимиз ва илмий изланишларни қай даражада қўллаб-қувватлашимиз билан белгиланади. Шунинг учун моддий-техник базани ривожлантириш билан бирга таълим мазмунини янгилаш ва ўқув жараёни самарадорлигини оширишга ҳам устувор вазифа сифатида қараймиз.

Университетимизда таълим қамрови кенгайиб бораётгани ҳам зиммамиздаги

масъулиятни янада оширади. Бакалаврият йўналишлари сони 73 тадан 76 тага, магистратура мутахассисликлари эса 18 тадан 29 тага етди. Талабалар сонининг 9900 дан 16 минг 300 га ошгани университетимизга талаб ва ишончнинг муҳим кўрсаткичидир. Қамровнинг кенгайиши, энг аввало, таълим сифатига талабни кучайтириш, ҳар бир талабага муносиб шароит яратиш ва таълим дастурининг мазмунини замон эҳтиёжларига мослаштиришни тақозо этади.

Келгуси ўқув йилида яна 19 та янги таълим йўналиши ва мутахассислигини йўлга қўйиш режалаштирилган. Белгиланган вазифалар ижроси доирасида 7 та таълим дастури бўйича дуал таълимни

ташқил этиш ҳам кўзда тутилмоқда. Бу ташаббуслардан қўзланган мақсад ўқитиш жараёнини меҳнат бозори эҳтиёжларига яқинлаштириш, назарий билимларни амалий кўникмалар билан уйғунлаштириш ва талабаларнинг касбий фаолиятга тайёргарлигини кучайтиришдир. Бугун иш берувчига фақат диплом эгаси эмас, эгалланган билимни амалиётда қўллаб оладиган, муаммоларга мустақил ечим топадиган мутахассис керак. Демак, олий таълимнинг вазифаси ана шу эҳтиёжга муносиб жавоб беришдан иборат.

Таълим дастурларини ҳолис баҳолаш ҳамда уларнинг сифатини белгиланган меzonлар асосида такомиллаштириб бориш

масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратяймиз. Бу борадаги муҳим қадамлардан бири Наманган давлат университетида биология, кимё ва физика соҳаларидаги олти таълим дастурининг Германиянинг ASIN халқаро аккредитация агентлиги томонидан эътироф этилгани бўлди. Ушбу дастурлар биология, кимё ва физика йўналишларидаги бакалаврият таълим дастурларини ҳамда шу учта мутахассислик бўйича магистратура дастурларини қамраб олади. Энди мазкур йўналиш ва мутахассисликларнинг дипломи барча давлатда тан олинади. Бу биз учун шараф ва айни пайтда катта масъулият демакдир. Шунингдек, университетимизнинг яна 22 та таълим дастури махсус аккредитациядан муваффақиятли ўтказилди.

Бу натижалар университет жамоасининг изчил меҳнати, фаолиятини такомиллаштиришга интилиши ва таълим сифатини оширишга талабчанлигининг муҳим ифодасидир. Халқаро эътирофга эришиш учун таълим дастурларининг мазмунини, ўқув жараёнини ташқил этиш, ресурслар ва мутахассислар тайёрлаш тизимига жиҳдий эътибор қаратиш лозим. Бундай жараён университетдан ўз фаолиятга танқидий назар билан қараши, мавжуд имкониятлар билан бирга ҳал қилиниши лозим бўлган вазифаларни аниқ белгилаб олишни тақозо этади.

Шу маънода, олти таълим дастурининг ASIN томонидан эътироф этилгани ва яна 22 та дастурнинг махсус

аккредитациядан ўтказилгани биз учун қувончли натижа бўлиш билан бирга келгуси фаолиятимиз учун масъулият ҳамдир. Бу ютуқлар таълим сифатини халқаро меzonлар асосида баҳолаш ва такомиллаштириш борасидаги ишларимизни изчил давом эттиришга ундайди. Чунки халқаро эътирофнинг ҳақиқий аҳамияти сертификатнинг ўзидан эмас, унинг ортида турган сифат ўзгаришлари, ўқув жараёни самарадорлиги ҳамда талабалар эгаллаётган билим ва кўникмаларда намоён бўлади.

Эришилган ютуқлар билан чекланиб қолиш ниятимиз йўқ. Бугунги таълим муҳитида кечаги натижаларнинг ўзи етарли эмас. Ҳар бир босқич янги марраларни, ҳар бир эътироф эса янада юксак масъулиятни юзага келтиради. Олдимизда таълим дастурларимизни халқаро стандартларга мослаштириш, сифатини такомиллаштириш ва халқаро аккредитация қамровини кенгайтиришдек муҳим вазифалар турибди.

Жумладан, келгусида филология ва тилларни ўқитиш йўналиши бўйича 3 та, иқтисодиёт йўналиши бўйича 5 та таълим дастурини халқаро аккредитациядан ўтказишни режалаштирганимиз. Бу таълим дастурлари сонини кўпайтиришга қаратилган мақсад эмас, балки мазмун ва сифатини янада такомиллаштириш, халқаро ҳамкорликни кенгайтириш, университетимизнинг халқаро таълим маконидagi мавқеини мустаҳкамлаш, шунингдек, битирувчиларимизнинг меҳнат бозоридagi рақобатбардошлигини ошириш йўлидаги навбатдаги қадамдир.

Университетнинг ҳақиқий нуфузи фақат қозонилган эътироф билан эмас, аудиторияларда яратилаётган билим муҳити, профессор-ўқитувчиларнинг салоҳияти, илмий изланишлар самараси ва талабаларнинг ютуқлари билан белгиланади. Халқаро аккредитация эса ана шу жараёни такомиллаштиришга хизмат қилгандагина ўзининг тўлиқ мазмун-моҳиятини намоён этади. Шу боис, ҳар бир натижани кейинги ривожланиш учун таянч, ҳар бир янги вазифани эса университет салоҳиятини янада юксалтириш имконияти сифатида қабул қиламиз.

Зеро, университетнинг энг катта бойлиги бинолар ёки сертификатлар эмас, балки билимли, мустақил фикрлайдиган, замонавий касбий кўникмаларни эгаллаган ва жамият тараққиётига муносиб ҳисса қўша оладиган ёшлардир. Университет жамоасининг бирдамлиги, профессор-ўқитувчиларимизнинг касбий салоҳияти ва талабаларимизнинг интилиши тубайли олдимизга қўйган мақсадларимизга эришамиз.

Инсон қадри учун

“Инсон қадри учун” тамойилига асосланган ислохотлар соғлиқни сақлаш тизимида ҳам катта ўзгаришлар ясади. Йиллар давомида тўпланиб қолган масалалар ҳал этилиб, тиббиёт халққа тобора яқинлашмоқда. Бугун нафақат шаҳар ва туман марказларида, балки чекка қишлоқларида ҳам замонавий тиббиёт муассасалари барпо этилмоқда.

Жумладан, Қашқадарё вилоятида ҳам йирик лойиҳалар амалга оширилмоқда. Ҳозир ҳудудда 337 та тиббиёт муассасаси фаолият юритмоқда. Улардан 53 таси стационар хизмат кўрсатадиган муассаса бўлиб, 9472 ўринга эга. Бу муассасаларнинг 12 таси республика марказлари филиаллари, 17 таси вилоят муассасалари, 36 таси эса туман даражасидаги шифохоналардир. Бундан ташқари, 232 та амбулатор муассаса бор. Хусусан, 106 та оилавий шифокорлик пункти, 111 та оилавий поликлиника, 15 та кўп тармоқли марказий поликлиника ва 182 та маҳалла тиббиёт пункти аҳолига хизмат кўрсатмоқда. Давлат тиббиёт муассасаларида 55 минг 267 тиббиёт ходими меҳнат қилмоқда. Шундан 5427 нафари шифокор, 33 минг 706 нафари ўрта тиббиёт ходими.

Илгари беморлар жаррохлик амалиёти учун Ташкент шаҳрига ёки хорижага боришига мажбур эди. Бироқ бунга ҳамма ҳам имкон топа олмади. Қолаверса, узок йўл босиб бориш касал кишига осон эмас. Бугун вилоятнинг ўзида кўпгина касалликлар бўйича жаррохлик амалиёти бажариламоқда. Масалан, шу йилнинг ўтган олти ойида 3806 та юқори технологик жаррохлик амалиёти ўтказилди. Бу кўрсаткич ўтган йилнинг шу давrigа нисбатан деярли икки баравар кўп. Шунинг ўзича замонавий тиббий технологиялар вилоятда амалиётга фаол жорий этилаётганидан далолат беради.

Соғлом турмуш тарзини шакллантириш ва касалликларни эрта босқичда аниқлаш ҳам соғлиқни сақлаш сиёсатининг устувор йўналишларидан. Бу борада ҳам вилоятда сезиларли ишлар бажарилмоқда. Жумладан, ўтган олти ойда ҳудуддаги 18 дан 40 ёшгача бўлган 1 миллион 200 мингдан ортиқ кишидан 649 минг 97 нафари профилактик тиббий кўрикдан ўтказилди.

ИЛҒОР ТЕХНОЛОГИЯ, РАҚАМЛИ ПОЛИКЛИНИКА ВА ЮҚОРИ МАОШ – ВОҲА ТИББИЁТИДАГИ ИЖОБИЙ ЎЗГАРИШЛАР

Шу билан бирга, 40 ёшдан ошган 990 дан ортиқ фуқаро ўртасида юрак-қон томир касалликлари бўйича скрининг ишлари олиб борилмоқда. Белгиланган режа бўйича 440 минг 325 киши скрининг текширувларидан ўтказилди. Эндокринологик касалликлар скрининги эса 103,2 фоизни ташқил этиб, режадаги кўрсаткичдан ҳам юқори натижага эришилди. Бу тиббиёт ходимларининг меҳнат самарадорлиги ва аҳолининг тиббий маданияти шаклланиб бораётганидан далолат беради.

Онкологик касалликларни эрта босқичда аниқлаш борасида ҳам муайян ютуқларга эришилди. Йилнинг дастлабки олти ойида 121 кишида онкологик ҳолат эрта босқичда аниқланди. Эрта ташхис ва замонавий даволаш усулларини қўлаш натижасида 99 фоизгача тузалиш кўрсаткичига эришиш имконияти яратилди. Бу аҳолининг ўртача умр кўриш давомийлигини оширишга хизмат қилмоқда.

Шу йил март ойидан бошлаб вилоятда жорий этилган реимбурсация дастури аҳоли саломатлигини асрашда ҳукумат томонидан кўрсатилаётган гамхўрликнинг ёрқин намунасидир. Ушбу дастур доирасида поликлиникаларда диспансер назоратидаги беморларга 7 хил оғир касалликни даволаш учун 46 турдаги дори-дармон буткул bepул тарқатилмоқда.

Ҳозиргача вилоятнинг барча туман ва шаҳарларига реимбурсация дастури доирасида 9 та касаллик бўйича диспансер рўйхатида турган 153 минг 745 бемор ушбу дастурга қамраб олинди. Жорий йилнинг олти ойи мобайнида вилоят бўйича 398 минг 482 та рецетт расмийлаштирилди, 17 миллиард 625 миллион сўмлик дори-дармон аҳолига bepул етказиб берилди. Дастурга жалб қилинган барча дори-хоналар дори воситаларини тўлиқ bepул тақдим этмоқда. Уларнинг сарф-харажати Давлат тиббий сугурта жамғармаси томонидан қўллаб берилмоқда.

Ижтимоий ҳимояга муҳтож оилалар ва аҳолининг заиф қатламлари давлатимизнинг доимий эътибори марказида. Президентимизнинг 2026 йил 17 февралдаги “Муборак Рамазон ойида эҳтиёжманд аҳолини давлат томонидан ижтимоий қўллаб-қувватлаш чоралари тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, республика бўйича ижтимоий реестрга киритилган 6000 беморни соғломлаштириш белгиланган. Шундан 754 нафари Қашқадарё вилояти ҳиссасига тўғри келади. Соҳа вакиллари томонидан ҳар бир беморнинг касаллиги бўйича аниқ режа-график ишлаб чиқилди. Шу асосда 754 бемор тегишли тиббиёт муассасаларига ётқизилди. Шундан 45 нафарида юқори технологияли жаррохлик амалиёти бажарилди. Бундан ташқари, қамбағал ва ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли тиббий кўрикдан ўтказилиб, 33 минг 686 бемор аниқланди. Улардан 30 минг 862 нафари амбулатория, 2842 нафари эса стационар шароитда соғломлаштирилди.

Кейинги йиллардаги тиббиёт соҳасида ҳам хусусий секторнинг иштироки ортиб бормоқда. Жумладан, айни пайтда Қашқадарёда 778 та хусусий тиббиёт муассасаси мавжуд. Шундан 620 таси амбулатор, 158 таси стационар шаклда — 72 турдаги ихтисослик бўйича аҳолига малакали тиббий хизмат кўрсатмоқда. Хусусий тиббиёт муассасаларида жами 5356 та шифо ўрни мавжуд бўлиб, бу давлат улушига нисбатан 38,2 фоизни ташқил этади.

— Ўтган олти ойда нодавлат тиббиёт муассасаларида 96 минг 500 бемор даволаниб чиқди. Хусусий стационар ва амбулатор клиникалар кунига 10 мингга яқин фуқарога ташхис, маслаҳат ва даволаш хизматларини кўрсатиш салоҳиятига эга, — дейди Қашқадарё вилояти соғлиқни сақлаш бошқармаси бошлиғи Низом Курбонов. — Жорий йилнинг дастлабки олти ойида тадбиркорлик субъектлари томонидан хусусий тиббиёт соҳасида умумий

қиймати 200 миллиард сўмлик 50 та янги лойиҳа амалга оширилди. Натижада уч юздан ортиқ янги иш ўрни очилди. Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланган тартибда 42 та хусусий тиббиёт муассасасига лицензия асосида фаолият юритишга рухсат берилди. Мавжуд муассасалардан 11 таси эса фаолиятини кенгайтирди.

Халқаро тиббий туризм йўналишида ҳам ижобий натижаларга эришилмоқда. 2026 йилнинг олти ойида чет эллик 519 фуқарога 4 миллиард 718 миллион сўмлик тиббий хизмат кўрсатилди. Улар орасида Россия, Хитой, Ҳиндистон, Қозғистон, Жанубий Корея, Тожикистон, Туркия ва бошқа мамлакатлардан келган беморлар бор. Бу вилоят тиббиётининг халқаро даражада тан олинаётганидан далолат беради.

Соғлиқни сақлаш тизимини рақамлаштириш замонавий давлат бошқарувининг ажралмас қисмига айланган

Вазирлар Маҳкамасининг тегишли қарорига кўра, Китоб туманида 2025 йил 10 декабрдан “Электрон рецетт” модули жорий қилинди. Қолган туманларда эса йил якунига қадар тўлиқ йўлга қўйиш режалаштирилган. Оилавий поликлиникалардаги лабораториялар ўрнига марказий шифохона ҳузурида ягона марказий лаборатория фаолияти йўлга қўйилди. Лаборатория натижалари DMED электрон тизими орқали оилавий поликлиникаларга узатиламоқда. Шунингдек, вилоятдаги 17 та тиббиёт муассасаси кассаларида онлайн тўлов қабул қилиняпти.

Кейинги йилларда тиббиёт ходимларининг ижтимоий ҳолатини яхшилашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Масалан, бирламчи тиббий-санитария ёрдами муассасаларида шифокор ва ўрта тиббиёт ходимлари учун тўлиқ бир ставкада ишлаш тартиби жорий этилди. Шунга кўра,

шифокорларнинг базавий ойлик маоши 3,5 миллион сўмдан 6,5 миллион сўмгача, ҳамшираларники эса 1,6 миллион сўмдан 4 миллион сўмгача оширилди.

Бундан ташқари, бириктирилган одам сони 3000 дан ортиқ бўлган тиббий бригадаларга ҳар бир ортиқча киши учун базавий маошнинг 0,5 фоизи миқдориди устама тўланади. Олис ва чекка ҳудудларда сайёр қабуллар ўтказган тиббиёт бригадаларига эса 50 фоизгача устама тўлаш амалиёти йўлга қўйилди. 2027 йилдан бу миқдор яна ошади.

Китоб туманида бу ишларнинг самараси алақақон кўзга ташланмоқда. Аҳолининг бирламчи тиббий-санитария ёрдами муассасаларига мурожаати 30 фоиздан 70 фоизгача ошди. Бу эса одамларда оилавий шифокорлар фаолиятига ишонч ортиб бораётганидан далолат беради. Шу билан бирга, стационар шифохоналарга мурожаатлар 30 фоиз камайди. Бу бирламчи бўгин самарадорлиги ошганини билдирди.

Жорий йилда воҳада инвестиция дастури доирасида 17 та тиббиёт муассасаси жорий таъмирланиб, фойдаланишга топширилди.

— Мазкур кўрсаткичлар аҳолига кўрсатиладиган тиббий хизматни тубдан яхшилашга асос бўлмоқда, — дейди Низом Курбонов. — Бундан ташқари, вилоят соғлиқни сақлаш бошқармаси олдида янги ва улкан вазифалар турибди. Хусусан, юрак-қон томир ҳамда қандли диабет касаллигини эрта аниқлаш мақсадида 40 ёш ва ундан катта 990,5 минг фуқарони оммавий скринингдан ўтказиш мақсад қилинган. Шунингдек, 1 миллион 300 минг 18-40 ёшли кишини профилактик кўрикдан ўтказиш ва саломатлик ҳолатини баҳолаш кўзда тутилган. Шу билан бирга, Китоб ва Косон туманларида 100 ўринли замонавий реабилитация марказини ташқил этиш ҳамда Қарши тумани тиббиёт бирлашмасида 300 ўринли замонавий кўп тармоқли тиббиёт марказини қуриш ва жиҳозлаш режалаштирилган.

Тиббиётдаги ислохотлар Қашқадарёда самара бермоқда. Жумладан, юқори технологик жаррохликлар сони икки баравар ошди. Bepул дори-дармон дастури кенгайилмоқда. Шифокорлар маоши икки марта юқорилади. Хусусий тиббиёт фаол ривожланимоқда, тизим рақамли асосга ўтмоқда. Бу эса аҳолининг янада соғлом, фаровон ва ишончли ҳаёт кечиришига асос бўлмоқда.

Ақбар РАҲМОНОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Бекқул ЭГАМҚУЛОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
журналист

Сўзнинг мақоми иккинчи ўринга тушиб қолса...

Қунлар, йиллар, асрлар ўтиши билан одамлар ва тиллар ўзгариб боради. Бунга туркий ўзбек тилимиз тарихи аяқол мисол бўла олади. Бугун кўпчилигимиз Навоий даври тилини деярли тушунаймиз. Шунинг учун даҳо шоиримиз асарларини ўқиш ва ўрганиш учун махсус лугатлар тузилган. Ваҳоланки, бундан беш аср олдинги аждоқларимиз айнан шу тилда гаплашган, ғазал ва дostonлар битган. Ҳатто ўтган аср бошларида яшаб ўтган буюк боларимиз асарларида ҳам бугунги ёшлар учун тушунарсиз сўз ва иборалар учрайди.

Демак, давр ўттиши билан тиллар ўзгариб, бошқа тиллардан кириб келган сўз, ибора ва шевалар ҳисобига бойиб боради. Айрим сўзлар эса бир вақтда қийинча кетди. Бундай сўзлар архаизм, яъни архаик сўзлар деб аталади. Тилшуносликда таърифланишича, архаик сўзлар тил тараққиёти натижасида ҳозир истеъмолдан чиқиб қолган, лекин замонавий тилда муқобили мавжуд бўлган эскирган сўзлардир. Бошқача айтганда, бу сўзлар ифода-лайдиган тушунача ёки буюмлар бугунги ҳаётимизда ҳам бор, бироқ улар ҳозир бошқа янги сўзлар билан номланади.

Мен болалигимда отамни “ота”, онамни “она” деб қақирганман. Қишлоғимизда ҳам, қўшни қишлоқларда ҳам ҳамма шундай мурожаат қиларди. Ота ва онам бошқа сўз билан аташ мумкинлигини тасаввуримизга ҳам сиғдирар олмаганмиз. Ахир бу икки сўз ўзбек тилидаги энг муқаддас, ардоқли сўзлар.

Бугунги ёшларнинг аксарияти отасини “дада”, “ада”, онасини эса “ая”, “ойи” деб қақиряпти. Бу-ку, майли, ҳар бир ҳудуднинг ўзига ҳослиги билан боғлиқдир, аммо мен тугиллиб ўсган томонларда ҳам “ота” ва “она” сўзлари муомаладан чиқиб бораётгандек гўё.

Туркийшунос олимлар таъкидича, “дада” сўзининг этимологияси узоқ ўтмишга бориб тақалади. У туркий халқларнинг энг қадимий умумлексик қатламига тегишли. Маҳмуд Қошғарийнинг XI асрга оид “Девону лугатит-турк” асарида ҳам бу сўз ишлатилган ва ўша даврда айнан “ота” маъносини аниқлаган.

Тил тарихидаги товушлар алмашинуви ва қисқариши — диссимилация ёки редукция натижасида “дада” сўзи бошидаги “д” товуши тушиб қоллиб, “ада” шакли юзага келган. Бу сўз кўпроқ Тошкент ва Фарғона водийси шева-ларига ҳос.

“Ойи” ва “ая” сўзлари ҳам туркий тиллар қатламига мансуб бўлиб, уларнинг келиб чиқиши болалар нутқи ва қадимги туркий илдизларга бориб тақалади.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, “дада”, “ада” ёки “ойи”, “ая” сўзлари бугун пайдо бўлиб қолмаган. Ота-боболаримиз минг йиллардан буён улардан фойдаланиб келгани ва ҳозир ҳам ишлатилаётганига ҳеч қандай эътироз йўқ. Бу ҳолат тилимизнинг нақадар бойлигини нишон-нади ва битта “она” ёки “ота” сўзининг шунча синоними борлигини кўрсатади.

Менимча, юртимизда янги қурилатган йирик жамоат объектиларига ном беришда ўзбек тилидаги номларнинг устувор бўлиши шарт қилиб белгиланиши керак. Бу миллий ғуруримизни ҳам, шаҳар ва қишлоқларимизнинг ўзига хос меъморий қиёфасини ҳам янада мустаҳкамлайди.

Лекин “ота” ва “она” сўзлари истеъмолдан чиқиб бораётгани барибир бир оз хавотирли ҳолатдир. Ҳозир 3-8 ёшли болалар билан мулоқот қилиб кўринг, кўпчилиги бундай сўзлар борлигидан хабардор эмас. 30 ёшгача бўлган йигит-қизлар эса бу сўзларни билади, лекин деярли ишлатмайди. Демак, орадан йиллар ўтгач, бу икки сўзнинг бутунлай истеъмолдан чиқиши, унутилиши ва архаик сўзларга айланиши эҳтимоли бор. Биз болалигимизда отамиз ва онамизнинг отасини “катта ота” деб атардик. Бугун бу сўз деярли муомаладан чиқиб бўлди. Балки айрим чекка қишлоқлардагина сақланиб қолгандир. Унинг ўрнини “бобо” ёки “бува” сўзлари эгаллади. Эртага “ота” ва “она” сўзлари ҳам шундай ҳолга тушмаслигига қафолат борми?

“Исминми ҳам, фамилиямни ҳам ўзгартирмайман”

Бу ҳақда кўп гапирилди, кўп айtilди, турли таклифлар билдирилди. Лекин ҳали ҳам бирор ўзгариш бўлмади. Гап бир пайтлар саводсиз ходимлар ёки бошқа миллат вакиллари томонидан берилган тугилганлик ҳақидаги гувоҳномалар ва шулар асосида олинган паспорт ёхуд бошқа ҳужжатлардаги исм, ота исми ҳамда фамилиялар ҳақида бормоқда. Бу масалага эътиборсиз қараганимиз сабабли бугун лугатларимиз ўзбек тили қондаларига зид бўлган Ядгар, Абдугани, Гулнара, Феруза, Абидов, Раҳманкулов, Джумабаева каби кўп-кўп исм ва фамилиялар билан тўлиб кетган.

Шундай экан, бу сўзларни сақлаб қолиш йўллари излашимиз шарт. Сўзнинг йўқолиши фақат уни айтмай қўйишдан эмас, баъзан маъносини унутишдан бошланади. Шунинг учун ота-онани фақат ном билан эмас, балки ҳурмат, меҳр ва қадр билан ҳам улуғлашимиз лозим.

“Ота” ва “она” шунчаки икки сўз эмас, балки халқимиз тили, тарихи, хотира-си ва миллий ўзлигининг бир қисмидир. Сўзнинг мақоми иккинчи ўринга тушиб қолса, болалар уларни камроқ эшитиб, аста-секин унутиши мумкин. Менимча, бунинг олдини олиш учун оилада болаларимизга кичиклигидан “ота”, “она”, “ота-жон”, “онажон” сўзларини ўргатайлик. Уларнинг ўз ота-онасига қандай мурожаат қилаётганига жиддий эътибор берайлик. Бу сўзларни китобларда, шеърларда, фильм ва кўтиқларда, шунингдек, ижтимоий тармоқларда кўпроқ ишлатиш лозим. Шу билан бирга, мактаб ва боғча-ларда болаларга фақат сўзларни ёдлатиш билан чекланмай, уларнинг келиб чиқи-ши, маъноси ва халқимиз маданиятидаги ўрнига ҳам тушунтириш бериш зарур.

Бундан ташқари, мактаб дарсликлари-да, айниқса, бошлангич синф китобларида

фақат “ота” ва “она” сўзлари ишлатили-ши керак. Агар биз бу китобларда “дада”, “ада”, “ойи”, “ая” сўзларидан фойдалана бошласак, шундай улуг сўзларимиз унутилишига, архаик сўзга ва тарихга айлани-шига ўзимиз ҳисса қўшган бўламиз.

Тилдаги сўзни сақлаб қолишнинг энг кучли йўли — уни қундалик ҳаётда таби-ий равишда ишлатиш. Қонун, лугат ёки дарслик бирор сўзни қайд этиб қўйиши мумкин, лекин уни тирик сақлайдиган куч халқнинг ўзидир. Шундай экан, бу сўзлар-ни сақлаб қолиш фақат ўзимизга боғлиқ.

Кўп тортишувлардан сўнг у паспор-тидаги исми ва фамилиясини ўзгартариш ҳақидаги таклифимни ўйлаб кўришини ва яна телефон қилишини айтиб, гўшакни қўйди. Эртаси куни ҳақиқатан қўнғир-қўйди. Бу сафар у исм-фамилияси ёки мақолани қайтадан босиб ҳақида тортиш-мади. Кечаси билан узоқ ўйлаб кўргани, лекин барибир фамилияси ва исмини ўз-гартирмасликка қарор қилганини айтди.

— Ўйлаб кўрсам, фамилиям ва исми-мни ўзгартариш учун жуда кўп овоз-бўларканман, — деди у. — Аввало, пас-портни ўзгартаришнинг ўзи осон кечмай-ди, неча кун сарсон-саргардон бўлман. Паспорт ўзгаргандан сўнг эса бошқа ҳам-ма ҳужжатларни қайтадан олишим керак. Университет дипломи, фарзандларимнинг тугилганлик ҳақидаги гувоҳномалари ва паспортлари, никоҳ гувоҳномаси, но-мимдаги уй-жой ҳамда бошқа мулкларим-нинг ҳужжатларини ўзгартаришим шарт. Бунинг учун қанча вақт, пул ва асаб ке-тишини бир ҳисоблаб кўринг-а. Шунинг учун менга “Қадир Джумаев” бўлиб юриш яхшироқ. Исм-фамилия менга нон ёки ош берармиди? Урсича бўлса, ўрсичада...

Шундан сўнг у мени бошқа безовта қилмади.

Унинг гапида ҳам жон бор эди. Рост-дан ҳам, бундан 15-20 йиллар бурун бир ордога кириб ҳужжат олишининг ўзи бўлмасди. Бунинг устига, “иссим ва фа-милиямни ўзгартирмоқчиман” десангиз, сизга шубҳа билан қарашлари тайин эди. Бундан ташқари, муаллиф айтганидек, битта паспортдаги исм ва фамилия ўзга-риши билан кўп-кўп муаммолар бошланарди. Ўша паспортдаги исм-фамилия асосида олинган ҳужжатларнинг ҳаммасини қай-тадан тўғрилаш керак эди. Бу эса осон иш эмас. Ҳам вақтинг, ҳам нақдинг кетади. Идоралар эшиги олдида қуналоб, ойлаб сарсон-саргардон бўласан. Ишинг битту-нча қанча одамга акажон, опажон деб ёлво-расан.

Шунинг учун ҳам ундан кўра “Қадир Джумаев” бўлиб юриш яхши эди. Чунки сендан биров нега исм-фамилиянг бундай деб сўрамасди, бу билан тилимиз қондала-рини бузясан демасди.

Хўш, бундай ҳатоларни қачон тузата-миз? Қачон одамларнинг исми, ота исми ва фамилиясини тўғри ёзадиган ҳамда ай-тадиган бўламиз? Назаримда, бунинг учун мамолатимизда ҳамма бажариши шарт бўлган мажбурий ҳужжат қабул қилиниши керак. Балки Давлат тили тўғрисидаги қо-нунимизга битта модда қўйиш лозимдир. Унда барча исм, ота исми ва фамилия-лар ўзбек тили қондалари асосида тўғри ёзилиши, шу асосда қолган ҳужжатлар

тили — ўзбек тили. Қанча ўйласам ҳам шу саволларга жавоб топа олмадим. “Seoul Mun” дегани “Сеул дарвозаси” маъносини англатар экан ва мазкур дам олиш масканини жанубий корея-лик дўстларимиз қурибди. Шу боис, унинг бундай номланишини тушуниш мумкин. Лекин қолганларининг юқо-ридагича номланишига қандай асос бор? Наҳотки, Тошкент марказидаги энг баланд икки бинони номлаш учун ўзбекча ном-лар топилмаган бўлса? “Pyramid Tower”ни тўғридан тўғри “Пирамида минораси” ёки “Пирамида буржи” десак, биров биз-га уришадими? “Magic city”ни “Сехрли шаҳарча” десак, жуда чиройли жаранглай-ди-ку, шундай эмасми? Гафур Ғулом но-мидаги “Dream park” жуда антика эканини юқорида айтдим. Нега уни “Гафур Ғулом номидаги орзулар боғи” демадик?

Кейинги йилларда мамлакатимиз шаҳарларидаги кўчалар, бинолар, турар жой мажмуалари, савдо марказлари, ис-тироҳат боғлари ва бошқа объектиларни хорижий ифода-ларда номлаш ўзига хос “кимўзар” мусобақасига айланиб кет-ди. Пойтахтимиз кўчаларини айланиб кўринг, деярли ўзбекча ёзув учратмай-сиз. Қишлоқларимизда ҳам бу салбий ҳолат анъанага айланиб бораётгани ачинарли. Назаримда, мазкур масалага жиддийроқ ёндашадиган вақт етди. Зеро, бу шунчаки ном танлаш эмас, балки миллий тилимиз, маданиятимиз ва ўзлигимизни асраш ма-саласи ҳисобланади.

Яна бир нарсани ҳеч қачон унутмас-лик лозим: хорижий ном ҳар доим ҳам тараққиёт белгиси эмас. “City”, “Park”, “Tower”, “Residence”, “Mall” каби сўзлар-ни қўйиш бино ёки объектни замонавий-роқ қилиб қўймайди. Иншоотнинг сифа-ти, қўлайлиги ва меъморий қиёфасигина унинг асл қадрини белгилайди, номи эса... Миллий номларимиз ҳам замонавий ва жозибали бўлиши лозим. Истироҳат боғларимизни, турар жой мажмуалари-мизни, кўча ва хиёбонларимизни, савдо марказларимизни чиройли ўзбекча но-млар билан атасак, нима йўқотамиз? Бу орқали юртимизнинг ободлигини ва ти-лимининг гўзаллигини кўз-кўз қиламиз, холос.

Хорижлик инвесторлар учун ҳам мил-лий номлардан фойдаланишга йўл очиб мумкин. Ўзбекистонда хорижий компания ишлатган бўлса, унинг халқроқ бренди-ни сақлаб қолиш лозим, албатта. Аммо маҳаллий объектининг расмий номи ўзбек-ча бўлишига тўқтинлик қилмаслик керак. Зарур ҳолларда унинг бошқа тилдаги но-мини ҳам қўшимча равишда ёзиб қўйиш мумкин.

Ном танлашда жамоатчилик фикри, албатта, инобатга олиниши лозим. Катта объектиларга ном беришда тилшунослар, тарихчилар, меъморлар ва кенг жамоат-чилик иштироки эътиборга олинади. Рекла-ма мақсадидагина танланган номлар камайд.

Тилининг мавқеи фақат қонун билан эмас, ҳаётда қанчалик қўлланилиши билан ҳам белгиланади. Агар бола ҳар куни кўчада, боғда, савдо маркази ва баланд би-ноларда ўзбекча номларни, сўзларни, река-лама ҳамда эълонларни кўриб ўсса, у ўз тилини табиий равишда қадрлай бошлай-ди. Бу ерда энг муҳим жиҳат хорижий ном ёки тилини рад этиш эмас, балки ўз на-тилимизни иккинчи даражада тушириб қўй-маслиқдир.

Менимча, юртимизда янги қурилатган йирик жамоат объектиларига ном беришда ўзбек тилидаги номларнинг устувор бўли-ш шарт қилиб белгиланиши керак. Бу мил-лий ғуруримизни ҳам, шаҳар ва қишлоқла-римизнинг ўзига хос меъморий қиёфасини ҳам янада мустаҳкамлайди.

Мақоламизни Президентимизнинг қуйидаги фикрлари билан якунласак. Унда бугун тилимизга нисбатан эътибор қандай бўлиши кераклиги ифодасини топ-носи эса “Пирамида минораси” ёки “Пи-рамида буржи”ни англатади.

Пойтахтимиз марказидаги Бешёғоч мавзесида аjoyиб дам олиш маскани жой-лашган. У “Magic city” деб номланган. Маъноси — сехрли шаҳарча. Ундан унча узоқ бўлмаган масофада одамлар хордиқ чўқарадиган яна бир жой мавжуд. Унинг номи “Seoul Mun”. Чилонзор туманидаги болаларимизнинг энг сеvimли дам олиш боғининг номи ҳам жуда антика — Гафур Ғулом номидаги “Dream park”.

Нера “Nest One”, “Pyramid Tower”, “Magic city”, “Seoul Mun”, “Dream park”? Ахир Тошкент пойтахт шаҳар. Давлат

“Ҳар биримиз давлат тилига бўлган эътиборни мустақилликка бўлган эътибор деб, давлат тилига эътибор ҳам сарфатни она Ватанга эътибор ва сарфат деб би-лишимиз, шундай қарашни ҳаётимизнинг ажралмас қондасига айлантиришимиз лозим.

Бу олижаноб ҳаракатни барчамиз ўзи-миздан, ўз оиламиз ва жамоамиздан бош-лашимиз, она тилимизга, урф-одат ва қад-риятларимизга бўлган ҳурматни, Ватанга меҳримизни амалий фаолиятимизда намоён этишимиз керак”.